S I U M U T

KALAALLIT NUNAAT IMMINUT NAPATITTOQ

ANGUNIAKKAT

2020 – 2023

Naalakkersuinikkut anguniakkat
Nuuk november 2020

IMARISAI

SULISSUTIGAARPUT NUNATTA NAALAGAAFFINNGORNISSAA 7
ANINGAASAQARNERMUT POLITIKKI 9
NUNARSUARMIOQATAANEQ 12
SULIFFEQARNEQ 13
NIUERNEQ 15
INUUSSUTISSARSIUTIT 17
TUNISASSIORFEQARNEQ 18
PISUUSSUTIT UUMASSUSILLIT 19
AALISARNEQ 21
PINIARNEQ 23
NUNALERINEQ UUMASUUTEQARNERLU 25
AVATANGIISIT PINNGORTITARLU 26
NUKISSIUUTIT 28
ATTAVEQAATIT 29
ANGALLANNEQ ASSARTUINERLU 30
TAKORNARIAQARNEQ 32
INEQARNEQ SANAARTORNERLU 33
AATSITASSARSIORNEQ – UULIASIORNEQ 36
ILINNIARTITAANEQ EQAATSOQ ATAQATIGIITTORLU 38
MEEQQAT ATUARFIAT SIOQQULLUGU ORNITTAKKAT 40
MEEQQAT ATUARFIAT 40
INUUTISSARSIUTINUT ILINNIARTITAANEQ 41
ILISIMATUSARLUNI ILINNIARTITAANEQ 43
ILAQUTARIIT 44
PEQQINNISSAQ 45
MEEQQAT INUUSUTTULLU 47
UTOQQAAT 49
ISUMAGINNINNEQ 50
INUIT INNARLUUTILLIT 52
PINAVEERSAARTITSINEQ KATSORSAANERLU 54
INUIATTUT ILEQQUT - PIORSARSIMASSUSEQ - KULTURI 55

TIMERSORNEQ 57
ILAGEEQARNEQ 58
KOMMUNIT 59
PISORTANI ALLAFFISSORNEQ 61
NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT SULIFFEQARFIUTAAT 62
NAMMINERSORTUNNGORSAANEQ 63
EQQARTUUSSIVEQARNEQ 64
NUNANUT ALLANUT TUNNGASUT 66
ILLERSORNISSAQ – ANNAASSINIARTARNEQ 69
UPALUNGAARSIMANEQ - QATSERISARTOQARNEQ 71

SIUMUP TUNNGAVIUSUMIK SIUNERTAI

Pilersikkumallugit inuiaqatigiit ataqatigiissut, ilatsiinnartuunngitsut, eqeersimaartut napassinnaalluartullu. Inuiaqatigiittut akisussaaqataanertik qamuuna misigisimalluarlugu ilumoorfigalugulu innuttaaqataasut.

Pilersikkumallugit inuiaqatigiit nunamik tunniussinnaasai akisussaassuseqartumik atorluarlugit avataaniillu pisariaqartitatik iluaqutigalugit imminnut napatittut.

Pilersikkumalugit Nunatsinni inuiaqatigiit kikkunnut tamanut pitsaasumik atugassaqartitsisut naligiimmillu periarfissaqartitsisut.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit naligiissitaasut sumi inunngorsimaneq, arnaaneq, angutaaneq upperisaqarnerluunniit apeqqutaatinnagit.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut politikikkullu nammineersut.

Kalaallit Nunaata aqunneqarnerani ammasumik inuillu oqartussaaqataanerat pingaartillugu ingerlatsineq nukittorsassallugu.

Nunatsinni inuiaqatigiit akisussaassusermik, eqeersimaarnermik peqqikkusussutsimillu pingaartitsillutik kiffaanngissuseqarlutillu ineriartornissaminnut pitsaasumik periarfissaqarnissaat qulakkeersimajuassallugu.

Nunatsinni avatangiisit isumalluutillu uumassusillit nungutsaaliuinikkut paarilluarneqarnissaat qulakkeersimajuassallugu.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit nunarsuarmioqataasutut unammillersinnaasumik ilinniartitseriaaseqartut.

Kalaallit Nunaanni Inuit pisinnaatitaaffii nunarsuarmioqatigiinnut tamanut atuuttut illersussallugit.

S I U M U T

Siumut partiitut pilersinneqarpoq ulluni 28., 29., aamma 30. juli 1977 Upernaviarsummi Qaqortup eqqaani. Naalakkersuinikkut suleqatigiiffiuvoq inuianni kalaallini sorlaqartoq. Suleqatigiiffiup tunngavilersimavaa Danmarkip nunatsinnik nunasiaateqarnerata aaqqissukkamik illuatungiler-sorneqarnera.

Siumup tunngaviusumik eqqarsartaaserinngilaa inuiaqatigiit aaqqissugaanerata aalajangersimasup qaqugorsuarmut atortuujuarnissaa.

Inuiaqatigiit naqisimaneqanngitsut, eqeersimaartut suleqatigiittullu tassaapput naalakkersuinikkut aningaasaqarnikkullu demokrati tunngavigalugu tamakkiisumik illersugaasut. Atugarisatigut naapertuilluarneq, assigiimmik naleqassuseq, kulturikkut naqisimaneqannginneq killilersugaanngitsumillu suliniuteqarsinnaaneq tassaapput inoqatinik pitsaasumik isiginnittaaseqarnermut sorlaasut.

Allanik suleqateqarsinnaaneq oqaloqateqarsinnaanerlu politikkikkut aaqqissugaanitsinni immikkut pingaaruteqarput, tamatumuunami innuttaasut assigiinngitsut akornanni naalakkersuinikkullu isummat assigiingitsut akornanni sakkortuumik assortuunneq pinngitsoorsinnaagatsigu.

Ersarissunik anguniagaqarneq aqqutaanilu naaperiaanissamut piumassuseqarneq siunertap ataatsip iluaniipput. Tamatuma kinguneranik suleqatigiiffimmi ilaasortat oqartussaaqataanerat annertuumik pingaaruteqarpoq.

Naalakkersuinikkut suleqatigiit tapersersorteqarluartut, aalajaatsumik isummertaasillit ersarissunillu anguniagallit nukissaqarluarnerpaapput allat suleqatiginiarnissaannut.

Siumup anguniaarpaa nunami inuiaqatigiit atugarissaartut, ataatsimoortut, naleqqussallaqqissut, ineriartortitsiuartut, avatangiisinut ataqqinnilluinnarlutik avatangiisip tunniussinnaasaanik atorluaasut nunarsuarmioqataanermilu peqataallutik ingerlasut.

INUK TATIGALUGU – SIUNISSAQARNEQ UPPERALUGU

Siumup siunertaani tunngaviuvoq socialisme demokratimik tunngavilik. Siumup anguniarpaa inuup kiffaanngissuseqartitaanissaa, qulakkiissallugu toqqissisimalluni naqisimaneqaranilu nammineerluni inuunermi akisussaassuseqartumik aalajangiiffiginissaanut periarfissaqartitaanissaa, peqatigiinnermut tunngatillugu, pinngortitamut tunngatillugu, kinguaariinnullu aggersunut tunngatillugu akisussaaqataasutut misigaluni.

Inuup naleqassusia ataqqisariaqarpoq. Taamaattumik illersugaraagut inuiaqatigiit inatsisinik tunngavillit inuillu pisinnaatitaaffii tunngaviusut.

Innuttaasoq kinaluunniit aalajangeeqataasinnaatitaasariaqarpoq nammineq ulluinnarni inuunerminut inuiaqatigiillu sutigut tamatigut aaqqissugaanerannut. Angorusuppagut inuiaqatigiit kikkunnut tamanut ammasut kikkunnillu tamanik atorfissaqartitsisut.

Siumup inuup kiffaanngissuseqarnissaanik piumasaanut atalluinnarput kikkut tamarmik suliffissaqarnissaat, Nunatsinni aningaasaqarnikkut naapertuilluartumik ingerlatsineq kikkullu tamarmik inuiaqatigiit ajunngitsorsiassaannut naligiimmik periarfissaqartitaanissaat.

SULISSUTIGAARPUT NUNATTA NAALAGAAFFINNGORNISSAA

Siumup siuttuuffigalugu naammasillugu suliaraa Namminersornerulluni Oqartussaanerup 1979-imi anguneqarnera, aamma Siumup siuttuuffigalugu naammasillugu suliaraa Namminersorluni Oqartussaanerup 2009-imi anguneqarnera. Siumup Namminersorluni Oqartussaaneq naalagaaffinngornissamut ikaarsaariarnissamut aaqqissuussinertut isigaa, taamaammat Siumup siuttuuffigaa Kalaallit Nunatta tunngaviusumik inatsisissaata pimoorullugu suliarineqalernera, kalaallit namminneq suliaralugu ilusilersugaat.

Siumut isumaqarpoq inuiaqatigiit imminnut aalajangiiffigisinnaatitaanerat ataqqisariaqartoq.
Siumup anguniarpaa nunatta naalagaaffinngornissaa, nunamik piginnittuunitta naqissusernissaa, uagutsinnut tunngasutigut nammineerluta tamakkisumik akisussaaffigilernissarput - avataaniit naalakkatut isigisunit oqartussaaffigineqarata.

Nunatsinni nammineerluta tunngaviusumik inatsiseqalernissarput maannakkut isumalioqatigiissitarsuup suliarileruttorpaa, Siumumiit siuttuuffigineqarluni. Siumup anguniarpaa inuiaqatigiit Kalaallit namminneerlutik aalajangissagaat naalagaafinngornissatta qanoq ittup qanorlu aaqqissugaasup pilersinnissaa, tamannalu tunngaviusumik inatsisikkut aalajangersaaffigineqassaaq.

Naalagaaffinngornissarput pillugu ingerlaavartumik paasisitsiniaasoqarnissaa oqallittoqarnissaa Siumup suleqataaffigissavaa nunattalu naalagaffinngornissaa pillugu nunatsinni ataatsimeersuartitsisoqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Akisussaaffiit Danmarkimit ingerlanneqartut nunatsinnit ingerlanneqalernissaat pillugu immikkut ittumik suleqatigiissitarsualiortoqassaaq, taassuma akisussaaffinnik tigusinissat tulleriiaarnissaat nalilersorlugulu piffissalersuusersussavaa.

Nunatsinni erfalasutta atugaanera pillugu maleruagassat naalagaaffinngornissatsinnut piareersarneqaleriissapput.

Kalaallit Issittormiuugatta Issittumi inunnut, uumasunut, pinngortitamut Nunat issittormiut suleqatigalugit periusissaliortoqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Siumup kissaatigaa uagut, nunatta inui, nammineerluta killilersugaanatalu nunatta soqutigisai pillugit nunanik allanik isumaqatigiissuteqartalernissarput – pinngitsaaliissummik nakkutilliisoqarata.

Siumup pilersikkumavai inuiaqatigiit kikkunnut tamanut pitsaasumik atugassaqartitsisut naligiimmillu periarfissaqartitsisut.

Siumup pilersikkumavai Nunatsinni inuiaqatigiit naligiissitaasut sumi inunngorsimaneq, arnaaneq, angutaaneq, upperisaqarneq imaluunniit ammip qalipaataa apeqqutaatinnagit.

Inuiaqatigiit nutaaliaasut atugarissaartut nunamilu kikkut tamarmik kiffaanngissuseqarfigisaanni toqqissisimaffigisaannilu taamaallaat ineriartorsinnaassapput innuttaasut nammineq inuunerminnut, ilaquttaminnut, eqqaamiuminnut suleqatiminnut inuttaaqatiminnullu akisussaaqataasutut misigisimappata.

Saammaasseqatigiinnissaq pillugu isumalioqatigiissitarsuup isumaliutissiissutaani ima qulequtserneqarsimasumi: *"Qanga pisut paasivagut, ullumi pisut akisussaaffigaavut, siunissaq pitsaanerusoq sulissutigaarput"*-mi innersuussutigineqartut malitseqartinneqassapput.

Naligiinnerup ilagaattaaq kikkut tamarmik naligiimmik ilinniarsinnaatitaanissaat – aammalu nammineq piginnaasat aallaavigalugit suliffeqarsinnaasariaqarneq. Naligiinneq demokratiip tunngavigissavaa inuit tamarmik naligiimmik naleqassusiat aallaavigalugu.

Kalaallit Nunatsinni innuttaaqataasugut amerlanngitnerput akueralugu inuiaqatigiittut aaqqissuussisariaqarpugut kikkut tamarmik kissaatigisartik malillugu pisinnaasaminnik atuisinnaanngortillugit, nunatsinnilu ataatsimooqatigiinnerput mianeralugu.

ANINGAASAQARNERMUT POLITIKKI

Nunatsinni aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi anguniarneqassaaq nunatta aningaasatigut imminut napatilernissaa, aningaasarsiornikkut kiffaanngissuseqalernissaa. Tamanna anguniarneqassaaq nunatsinni avammullu tunisassiornerup tamatigut pimoorullugu ineriartortittuarneratigut. Aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi innuttaasut inuuniarnikkut atugarisaasa isumannaatsuunissaat pitsanngorsartuarnissaallu anguniassavarput.

Nunatta pisuussutai suugaluartulluunniit inuiaqatigiit pigaavut. Pisuussutitta iluaqutigineqarnerat tunngaviussaaq aningaasarsiornikkut ineriartornitsinnut. Nunatsinni pisuussutitta uumassusillit uumassuseqanngitsullu niuerutigineqarnerini nunatsinnut innuttaasunullu aninngaasarsiornikkut iluaqutaanerpaaffigisinnaasaat aallaavigineqartassaaq.

Nunatsinni inuussutissarsiutit isumannaatsut arlariissillugit ineriartortissavagut, aalisarnikkut, Nunaateqarnikkut, suliffissuaqarnikkut, aatsitassarsiornikkut, takornariaqarnikkut nunattalu immikkuullarissumik pisussutaasigut, soorlu imeq, nilak, ujaqqat il.il.

Nunatsinni tunisassiorneq inuussutissarsiornerlu nunat tamalaat akornanni unammillersinnaasariaqarpoq sapinngisarlu naapertorlugu aningaasartuutitigut unammillersinnaasunik atugassaqartitsisariaqarluni.

Aalisartut aamma aalisarnerup suliffissuaqarnerullu aningaasarsiutaanerat ukiuni tulliuttuni annertuumik qaffassarneqassaaq, aalisagartassiissarnerit nutaamik aaqqissuunnerisigut suliffissuarnilu ineriigaanerusunik tunisassiornikkut, kiisalu avammut niuernerup nutaamik aaqqissuunneratigut.

Nunatta avammut niuernerani ingerlatseqatigiiffiit ilaasa nunatta pisuussutaanik avammut niueruteqarnerminni nunatsinni aningaasartuutitik matussusiinnarlugit Danmarkimi immikkoortortaminnut (Imminnut) tunioraasarnerat (Transfer pricing) pillugu misissueqqissaarluni nalilersuinerit naammassineqarnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Siumup anguniarpaa nunatta immikkoortui tamarmik naligiinnerusumik ineriartornissamut periarfissaqarnissaat. Kommuunini illoqarfiit anginerit aallaavigalugit innuttaasut naligiimmik periarfissaqartitaanissaat, aningaaseriveqarnikkullu (Bank) toqqaannartumik sullinneqarnissamut periarfissaqarnissaat.

Inoqarfiit ineriartornissamut periarfissaasa nalilersorluarneqartarnissaannut tunngavissat pilersinneqassapput kommuunit suleqatigalugit peqatigalugillu. Nunaqarfinni nunaqarfiit ineriartornissaannut periarfissat susassaqartut tamarmik peqatigalugit pilersaarusiorneqartariaqarput ineriartortinneqarlutillu.

Pisortat suliffeqarfiutaat nunap immikkoortuini tamani inissisimatinneqartassapput, qitiusumiillu sinerissamut nussuinissat nalilersorneqassapput.

Ukiuni tulliuttuni naalakkersuinikkut qulakkeerneqassaaq nunatta Danmarkip Nationalbankiannik suleqateqarnerata nukittorsarneqarnissaa, naalangaaffinngornissatsinnut piareersarnermut ilaatillugu.

Inuiaqatigiit akornanni aningaasaqarniarnikkut nikingassutaasut nalilersorneqartassapput aningaasarsiornikkut naligiinnissaq – aamma kommunit akornanni – nammaqatigiinnissarlu qulakkeerniarlugit.

Aningaasap nalinga pisisinnaassuserlu imminnut attuumalluinnartuummata qulakkeerneqartassaaq akissarsiat akillu illersorsinnaasumik inissisimasarnissaat. Akissarsiat nunatta akiliisinnaassusia inuuniarnermilu aningaasartuutit naapertorlugit annertussusilerneqartassapput, sulinikkut aningaasarsiorneq imminut akilersinnaasoq qulakkeerneqartassaaq.

Nunatta aningaasarsiornikkut isumannaatsuunissaa innarlernagu sulisarnerup sapaatip akunnera-nut 37,5 time ingerlanneqartalersinnaanera Siumup sulissutigissavaa, taamaaliorneq naammassisaqarsinnaassutikkut angusaasartunik apparsaarinerussanngippat.

Nunatsinni sulisartut aningaasarsiortullu tamarmik utoqqalinermi soraarnerussutisiaqalernissaat atuuppoq. Aningaasarsiortut tamarmik utoqqalinissamut toqqorterisussaatitaalerneranni akilersuisitsinermi periutsit aaqqissuunneqartassapput nunatsinni kattuffiit susassaqartullu allat suleqatigalugit.

Aningaasaqarneq Aningaasarsiornerlu pillugit innuttaasunik qaamarsaanerup ingerlaavartup aallartinneqarnissaa Siumut sulissutigissavaa.

AKILERAARUTIT

Akileraartitsinermi ingerlatseriaaseq eqaannerpaaq akikinnerpaarlu atorneqassaaq, aningaasallu nunatsinniit annissorneqarnerat pakkersimaarneqassaaq. Inummut ilanngaat pissutsinut atuuttunut sanilliullugu nalilersortuartariaqarpoq. Akileraartarnermi ilanngaasiisarneq, soorlu suliffiutitaarnissaq illutaarnissarlu siunertaralugit, ileqqaagaqarnermi atortinneqassaaq.

Nunatta akileraarutitigut isertitaqarnerusalernissaa anguniarlugu aningaasarsiutaasut nuna aallaaviusoq naapertorlugu akileraartitsisalernissap (Kildelandsskat), pisuussut nunatta pigisaa nunami allami nalittorsarneqarsimasoq nunatsinnut akileraarutitigut pissarsissutigineqartalernissaa anguniarneqassaaq.

Kommunimit kommunimut akileraarutip assigiinngissuseqarsinnaanerisa annerpaaffigisinnaasaa aaliangersarneqartassaaq. Kommunit isertitaqarnerusut isertitakinnerusullu naligiissaariffigineqartarnerat ingerlaannassaaq, isertitakissuseq isertitsiviusinnaasunik amigaateqarnermik patsiseqartillugu. Kommunit ataasiakkaat nammineq akisussaaffigaat kommunimut akileraarutip annertussusilerneqarnissaa.

Kommuunit akornanni naligiissaarinermut akileraarutitigut aaqqissuussineq nalilersoqqissaarneqassaaq naapertuilluarnerusumik aaqqiinissaq siunertaralugu. Akiitsunik akiliisitsiniartarneq kommuninut utertinneqarnissaa sulissutigineqassaaq, qanimut innuttaasoq tikillugu akiliisitsiniartarneq siunertaralugu.

Suliffeqarfinnut namminersortunut akileraarut annertussusilerneqartassaaq nunatsinni suliffinnik pilersitsinissap orniginartuunissaa eqqarsaatigalugu, nunattalu nunanut sanilerisatsinnut suleqatigisatsinnullu unammillersinnaassuseqartuarnissaa qulakkeerlugu.

Nunatsinni imartatsinnilu pisuussutit suugaluartulluunniit atorlugit tunisassiornermut akitsuusersuisarneq peqqissaartumik nalilersorluakkamillu atorneqartassaaq, nunatsinni aningaasaqarniarnitsinnut iluaqutaanerpaamik angusaqarfiusarnissaa siunertaralugu.

Nunatta nammineq isertittagaasa qaffakkiartornerat ilutigalugu nioqqutissanut akitsuutit aningaasaqarniarnitsinnut isumalluutaanerat annikilliartortittariaqarparput, aammalu atortut nioqqutissiallu inuussutissarsiornermi inuuniarnermilu pisariaqartitat salliutillugit akitsuutit inissinneqartassallutik.

Nioqqutissanut, pigisanut nalilinnut assigisaannullu akitsuusersuisarnermi innuttaasut atugarisaat aallaaviusassapput.

NUNARSUARMIOQATAANEQ

Nunarsuarmioqataanerup sorlaa tassaavoq – niuernikkut, sulisoqarnikkut, ilinniartitaanikkut, kulturikkut aningaasanillu paarlagiiaaqatigiinneq, nunat assigiinngitsut akornanni aningaasaqarnikkut eqaatsumik ataatsimoorussiartuinnarneq ilutigalugu. Taamaammat tamatuma siunissami tunngaviujartuinnarnissaa pingaaruteqaleriartuinnarnissaalu naatsorsuutigisariaqarparput.

Nunarsuarmioqataanerup unamminartuujuarnissaa aningaasaqarnikkullu assigiinngitsutigut eqquisinnaanera allanngornavianngilaq. Taamaammat aqqutissat pingaartut makku, tassalu sulisut piginnaanngorsartuarnissaat suliffeqarfiillu annerusumik aningaasanik kaaviiaartitsisinnaanissaat nukittorsartuartariaqarpagut. Taamaammat Siumut isumaqarpoq *nunarsuarmioqataaneq pillugu suleriaasissamik pilersaarusiortariaqartugut* taamatut iliornikkut nunatta soqutigisai aallaavigalugit aqqutissat pilersinneqassammata.

SULIFFEQARNEQ

Kikkut tamarmik naleqquttumik suliffeqarnissaat Siumup anguniartuarpaa.
Nunatsinni sulisussatigut pisariaqartinneqartunut naapertuuttumik sulisussaqartuarnissaq qulakkeersimaniarlugu susassaqartut taamaasa suleqatigiisillugit siunertat anguniarneqartassapput, inuussutissarsiutit pioreersut nutaallu aallartinneqartartut tamaasa eqqarsaatigalugit.

Kommunini tamani inuttaasut suliffeqarnermi piginnaasamikkut qaffassartuarnissaat sulissutigineqartuassaaq.

Siumup anguniartuarpaa sulisussarsiortarnermi Kalaallit Nunatsinni nunaqavissut suliffissarsiortut salliutinneqartuarnissaat, pissusissamisuunngimmammi nunatsinni suliffissaaleqisoqaraluartoq avataaniit sulissussanik tikerartitsiuarneq, taamattumik sulisussarsiortarnermi kommuunini suliffissarsiorluni qinnuteqaatinik sullissisarnerup pitsaanerusunngortinnissaa Siumup sulissutigeqqinniarpaa.

Suliffissarsiorluni nalunaarsuisarfik nittartakkatigoortoq atorneqartassasoq pisussaaffiussaaq.

Akilernerluilluni sulipilutsitsineq atorlugu suliffeqarfiit ilaasa sulisoqartarnerat (social dumping) Kalaallit Nunatsinni inerteqqutaassaaq, ukiunilu tulliuttuni qulaajaaneq ingerlanneqassaaq inatsisitigut naleqqussaanissaq siunertaralugu.

Suliffeqarfiit avataaniik suliartortussanik tikisitsiniarlutik qinnuteqaraangamik ullunik 14-inik akissutisinissamut periarfissinneqartarnerat sapaatip akunnerinut sisamanut sivitsorneqassaaq.
Piginnaasatigut pisariaqartitsisoqartillugu pisortat tikisitsippata piginnaasap nunaqavissumut ingerlateqqinneqartarnissaa qulakkeerneqartassaaq, nunaqavissorlu piginnaasatigut naammassinnissinnaanngoraangat tikisitap suliassaa naammassineqarsimasutut isigineqassaaq.

Nunatsinni inuussuttut tamarmik ilinniarfissaqarlutillu suliffissaqassapput, tamannalu anguniarlugu ukiuni tulliuttuni Siumup sulinini sakkortusissavaa, inuussutut tamamik meeqqat atuarfianniit anigaangamik ingerlaqqittarnissaat qulakkeerniarlugu.

Kikkulluunniit suliffissaarunnermik eqqugaasut piaarnerpaamik ilinniaqqinnissamik imaluunniit suliffissamik innersuunneqartassapput, piumasaat sapinngisaallu naapertorlugit. Piaarnerpaamik suliffeqaqqilernissaq anguniarlgu pisariaqarluinnarpoq suliffissaaleqisut pikkorissarnissaat suliffissanullu allanut nutaanut nuussinnaannermut piukkunnarsarneqarnissaat.

Inoqarfiit akornanni suliffissanut nuukkasuarsinnaasarnissami ajornartorsiutit qulaajaaffigineqassapput aaqqiiffigineqarlutillu, tamatumani sulisartut sulisitsisullu kattuffii suleqatigineqassapput.

Suliffeqarfiit qullersaqarfiisa nunatsinniisittarnissaat killiliussatigut piumasaqaataassaaq, suliffeqarfiit qullersaqarfiini akisussaasutut inissisimasut kalaaliusarnissaat kalaallersaqartarnissaalluunniit killiliussatigut piumasaqaataasalissaaq.

Nunatsinnut naleqquttunik sulisartunut napparsimanersiuteqarnissamut suliffissaaleqinermullu aningaasaateqarfinnik pilersitsisarneq ineriartortillugulu ingerlanneqartuartariaqarpoq.

Suliffeqarfiit nutaaliorsinnaanerat, naleqqussallaqqissusaat piginnaasanillu qaffassaanerat isiginiarneqartariaqarpoq, kiisalu teknikkikkut atortorissaarutit nutaanik nioqqutissiornermi nunarsuarmioqatinullu attaveqarnermi atorluarneqarlutik.

Inuusuttut ilinniagaqarnatillu suliffeqanngittut inuiaqatigiinni suleqataalernissaat pillugu immikkut iliuuseqartoqartariaqarpoq.

Inuussutissarsiutinik pitsanngorsaasoqartillugu nutaaliortoqartillugulu sulilersussatigut naleqqussaasoqartuartassaaq nunatsinni najugaqavissut atorluarneqarsinnaaqqullugit, soorlu aatsitassarsiornermi, uuliasiornermi, aatsitassanut akuiaaviliornermi il.il.

AKULERUTSITSINEQ

Kalaallit ataatsimoornitsinni kinaassuserput, kulturerput oqaatsivullu qitiulluinnarput. Naalagaaffinngornissarput eqqarsaatigalugu ilinniartitaaneq ineriartornerlu qitiupput pingaaruteqarluin-narlutillu.

Inuit nunanit allaneersut inuiaqatigiinni inooqataalersimasut akuulersinniarlugit immikkut iliuuseqartoqartarnissaa pisariaqarpoq:

- Kalaallit oqaasiinik, danskit oqaasiinik tuluilluunniit oqaasiinik ilinniarnissamik pisariaqartitsisut eqqarsaatigalugit.
- Kalaallit kulturiannik, oqaluttuarisaanerannik inuiaqatigiinnilu pissutsinik paasisaqarnissamik pisariaqartitsisut eqqarsaatigalugit.

Taamaammat oqaatsitigut inuiaqatigiinni akuunerulersitsiniarnermut inatsimmik Siumut pilersitsiniarpoq – kinaluunnit Kalaallit Nunaanni najugalik kalaallit, danskit tuluillu oqaasiinik, kalaallilu kulturiannik inooriaasiannillu ilinniagaqarsinnaaleqqullugu.

Akuuneruneq oqaatsitiguinnaanngitsoq aamma sulisoqarnikkut allatigullu timitalerneqassaaq.

Nunat allamiut nunatsinnut nuuttarsinnaanerat, najugaqarallartarsinnaanerat nakkutigineqarnissaallu pillugit nunatsinni nammineerluta inatsisiliornissarput Siumup sulissutigissavaa.

NIUERNEQ

Nunanik allanik niueqateqarnerup annertusartuarnissaa Siumup pingaartippaa, taamaammat nunat aalisakkanik avammut niuernitsinni suleqatigilluakkatta niueqatigiinnikkullu suleqatigilluartarnissaat pingaartinneqassaaq. Nunat sanilitta niueqatigiinnikkut suleqatiginerat annertusarneqassaaq, niuernermi aningaasartuutit appasinnerpaaffimmiitinnissaat ilanngullugu siunertaralugu.

Niuerneq eqqarsaatigalugu nunat suleqatigisatta nunattalu pisariaqartitaat tunniussinnaasaallu aallaavigalugit sulisutigut paarlaasseqatigiittarnissat anguniarnissaat Siumup pingaartippaa.

Nunatta EU-llu aalisarnikkut niuernikkullu isumaqatigiissuteqartarnerat nutarterneqartuassaaq, allatigullu nunatta EU-mik suleqateqarnera ineriartortinneqartuassaaq.

Nunatta WTO-mi ilaasortaanermigut iluaqutigisinnaasai annertusarneqassapput, ilaasortaanerullu malitsigisaanik akornutaasinnaasut qulaajarneqartariaqarput.

Nunatta NAFTA-mi ilaasortanngorsinnaanera nalilersorneqassaaq misissoqqissaarneqarlunilu.

Imminut pilersorneruniss aq qulakkeerumallugu avataaniit eqqussukkat, nunatsinni tunissassiarineqareersunut unammillertut, akitsuusersorneqartarnissaat ammaffigissavarput, nunatsinni nioqqutissiorneq illersorumallugu annertusarumallugulu.

Nunat allat ilaasa nioqqutissaatitsinnik ataasiakkaanik eqqusseqqusinnginneri akitsuutitigulluunniit killilersimaarinninneri eqqarsaatigalugit nunat pineqartut Naalakkersuinikkut aallartitaqarnikkullu oqaloqatigisarnissaat pisariaqarpoq, killilersimaarinninnerit aaqqiivigineqarnissaat siunertaralugu.

Nilammik imermillu unammilleqatigiiffiusumik nioqqutissiornerit taakkunanngalu niuerutiginninnerit piaartumik annertusaavigineqassapput, taamaaliornissamullu akornutaasinnaasut aporfiusinnaasullu qulaajarneqassallutik. Imeq pisuussuterput nunatsinnut aningaasarsiutaanerunissaa Siumup aqqutissiuutissavaa.

Nuummi Talittarfissuaq atorluarlugu avammut niuernitta nunanut niuerfiusunut toqqannarnerusumik ingerlaalernissaa nunatsinnut iluanaarnarnerusumik ingerlalernissaa piaartumik suliarineqassaaq.

Kalaallit kulturitta avammut tuniniarneruniss aa nittarsaanneruniss aalu siunertaralugu qanoq iliuusissatut tunaartassat pilersinneqarnissaat Siumup peqqissaartumik sulissutigissavaa, tamatumunnga ilaatillugu nunatsinni namineerluta filmiliortarnitta annertusarneqarnissaa.

Nunatsinni niueqatigiinneq

Pisortat namminersortullu suliffeqarfiisa akornanni niuernikkut periarfissat oqilisaavigineqartuassapput, soorlu assartuinermi akit, akitsuutit, akileraarutillu tungaasigut aaqqissuussinerit naleqqussartuarnerisigut. Akitsuusiisarneq pillugu inatsisissaq piviusunngortinneqassaaq.

Nioqqutissanik pilersorneqarnermi sumiiffinni assigiinngitsuni pilersuineq isumannaallisarneqassaaq, kiisalu akit sumiiffinni aamma sikusartuni inuuniarnermi nammakkuminarnerusunngornissaat siunertaralugu nutaamik aaqqissuussisoqassalluni, pingaartumik inuussutissat peqqinnartut tunisassiallu nunatsinneersut eqqarsaatigalugit.

Nunatta iluani nioqqutissiat suulluunniit Nunatsinni atuisartunit suliffeqarfinniillu atorluarneqarnissaat qulakkeerniarneqassaaq.

Nunatsinni atuisartut siunnersuisoqatigiivi kommuneqarfinnilu atuisartut ataatsimiititaliaat aaqqissuusseqqinnikkut suliassanik isumagisassanillu siunertaqarluartumik ingerlatsisinnaalernissaat qulakkeerneqassaaq.

INUUSSUTISSARSIUTIT

Siumup siunertaraa inuussutissarsiorneq arlalinnik tunngavilik nunanullu allanut unammillersinnaasoq piorsassallugu. Inuussutissarsiutitigut assigiinngiiaartumik aningaasarsiornikkut toqqammaveqarnissaq anguniarlugu suliffeqarfinnut atugassarititaasut ataavartumik eqaannerulersillugillu pitsanngorsarneqassapput.

Kalaallit Nunatsinni Inuussutissarsiornermi pingaarnertut tunngaviupput Aalisarneq, Suliffissuaqarneq, Aatsitassarsiorneq Takornariaqarnerlu. Taamaammat pisariaqarpoq nunalerinermik uumasuuteqarnermik, kulturi tungaatigut filmiliornermik inuussutissarsiuteqarnerup annertusarnissaa aningaasarsiornikkut siuarsartuarsinnaaqqulluta.

Nunarput nammineq filminstittutimik pilersitsissasoq sulissutigineqassaaq, avataaninngaanniit filmiliorniarlutik nunatsinnukartut isaavissaat. Tassunga atatillugu filmiliornermut inatsit aaqqissorneqarnissaa sulissutigineqassaaq.

Innuttaasoq kinaluunniit inuussutissarsiutinik nammineerluni ingerlataqarnissamut piumassuseqartoq namminersorluni ingerlataqalernissamut periarfissaqartinneqartariaqarpoq. Inuussutissarsiutitigut tapiissutaasartut aningaasarpassuit pitsaanerusumik kinguneqarnerusumillu atorneqartalernissaat siunertaralugu aqqissuusseqqittoqassaaq, nunami sullivinnik nutaanik nioqqutissiorfiusunik pilersitsiortornissaq siunertarlugu. Piorsaanissami suliffeqarfinnillu amerlanerusunik pilersitsiniarnermi namminersorlutik suliffeqarfinnik pilersitsiniartut pisortaniit tapersersorneqartarnerat siunertaqarluartumik piorsarneqassaaq.

Pisortat inuutissarsiutinik ingerlatsisinnaapput, taamaaliornermili niuernermut unammilleqatigiinnermilu periaatsit atuuttut malinneqassapput.

Ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut siulersorneqarneri eqqarsaatigalugu nunatsinni nunaqavissut atorluarneqartassapput salliutinneqartarlutillu, taamaaliornikkut aamma suliassaqarfinni assigiinngitsuni ilisimasatigut pingineqalersartut annertusiartussammata.

Nunatsinni tunisassiornerup illersornissaa Siumup pingaartippaa, taamaaliornikkut akilersinnaasumik unammillersinnaassuseqartumillu ingerlatsiuarnissaq qularnaarneqarsinnaammat.

Pisuussutitta uumassusillit sapinngisamik tunisassiassatut piareerlugit, taamaaliornermilu naleqarnerulersillugit annissorneqartarnissaat anguniarneqassaaq. Tamatumani nunani sanilerisatsinni misilittakkat iluaqutiginiarneqassapput.

Inuussutissalerinermut oqartussaanerup nakkutilliinerullu Danmarkimiit Nunatsinnut nuunneqarnissaa Siumup sulissutigaa, soorlu Namminersorneq pillugu inatsisip taamaaliornissaq periarfissereeraa.

TUNISASSIORFEQARNEQ

Nunatsinni tunisassiorneq nunat tamalaat akornanni unammillersinnaasariaqarpoq sapinngisarlu naapertorlugu aningaasartuutitigut unammillersinnaasunik atugassaqartinneqartariaqarluni.

Kalaallit Nunaanni sineriassorluni aalisarnikkut tunitsiviit inerisaavigineqartuassapput avammut nioqqutissiornermi unammillersinnaassuseqarnissaat qulakkeerniarlugu, kiisalu nunatta iluani nioqqutissiornikkut immitsinnut pilersornerulernissamik anguniagaqarnitsinni piviusunngortitsiviusumik naammassisaqartarnissaq anguneqarsinnaaqqullugu.

Aalisakkanik tunisassiornerit naleqarnerulersitsiviusumik ingerlanneqartassapput, tunisassiarineqartut suulluunniit suliarereerlugit pisiniarfinni pisiarineqariaannanngortarnissaat siunertaralugu.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu tunisassiorfeqartuni tamani tunisassiornermut ataatsimiitsitaliaqartarneq Siumup nutaamik aallarteqqissavaa, taamaaliornikkut aalisartut, sulisartut atuisartullu suliassanut pilersaarusiortarnermi peqataatittuarnissaat qulakkeerumallugu.

Suliffissuaaqqat puttasut pisariinnerusumik pilersinneqartarnissaat suliarineqassaaq.

Nunap immikkoortuini tamani sinerissap avataani aalisakkat pisassiissutigineqartartut anneruleraluttuinnartumik nunami tunisassiorfinnut tulaanneqartalernissaannik suliareqqiisoqartarnissaanillu piumasaqaateqarluni pisassiissutit tunniunneqartarnissaat Siumup anguniarpaa, taamak iliornikkut nunami tunisassiorfiit ingerlalluartut, suliffissaqartitsilluartut avammullu tunisassianik naleqarnerulersitsilluartut tapersersorumallugit.

Kalaallit Nunatsinni nunap immikkoortuini aalisakkanik qalerualinnillu tunisassiornermi kisermaassisoqartassanngilaq, unammilleqatigiisitsineq nunap immikkoortuini tamani atorneqartassaaq.

Aalisakkanik tulaasisussaatitaaneq naapertuilluarnerusumik oqimaaqatigiinnerusumillu sinerissap qanittuani aalisartunut avataasiortunullu aaqqissuunneqartariaqarpoq, nunami naleqarnerulersitsisarneq annikillitinngikkaluarlugu.

PISUUSSUTIT UUMASSUSILLIT

Pisuussutit uumassusillit iluaqutigineqarnerini piujuaannartitsinermik tunngaveqarluni atuineq aqutsinermi tunngavigineqassaaq.

Pinngortitaq pisuussutillu uumassusillit illersorneqarlutillu piujuaannartinneqassapput, kinguaariinnut tulliuttunut iluaqutaanerat nuannaarutaanerallu ullumikkornit annikinnerulersikkumanagu.

Silaannaap allanngoriartornerata Kalaallit Nunatsinni pisuussutitsinnut uumassusilinnut sunniutai pillugit misussueqqissaarnerit ilisimatusarnerillu ingerlaavartuunissaat qulakkeerneqassaaq.

Atuisut ilisimasaat ilisimatuussutsikkullu ilisimasat pisassiisarnermi oqimaaqatigiinnerusumik atorneqarnissaat anguneqassaaq. Atuisut ilisimasaasa qanoq atortinneqarnissaat pillugu periusissiortoqassaaq.

Pisuussutit uumassusillit pisarineqartartut tamakkiisumik atorluarneqartarnissaat nunamullu tamarmut iluaqutaanissaat siunertaajuassaaq. Tamanna aamma isumaqarpoq, pisuussutit uumassusillit ullumikkut tamakkiisumik atorluarneqanngitsut, inuaqitigiinnut iluaqutissanngorlugit atorluarneqalernissaat siunnerfigalugu isumatusaartumik suliniuteqarnissaq.

Pisuussutit atorneqarnerini aalajangersaanermi aalisartut piniartullu ilisimasaat kiisalu ilisimatuussutsikkut paasisat katersorneqartartut tunngavigineqartassapput, aalajangersaasarnernilu kattuffiit attuumassuteqartut isumasiorneqartassallutik.

Pisuussutinik pinngortitamillu atuineq eqqarsaatigalugu innuttaasut paasisimasaqarnerat annertusarneqassaaq Pinngortitaleriffik, kattuffiit, suliffeqarfiillu suleqatigineri-sigut.

Pisuussutit uumassusillit tamaasa nunatsinni pisortat oqartussaaffigaat, namminerlu aalajangiiffigisartussaallugit, aammalu nunatsinni innuttaasut ileqqorissaartumik pisuussutinik uumassusilinnik atuinissaat aqqutissiuutissallugu.

Nunat sanilitta imartatsinni pisuussutitsinnik atuinerisa aqunneqarnera suleqitigiinnikkut nukittorsarneqassaaq, tamatumani qulakkeerneqassaaq nunatta imartani pineqartuni naligiimmik naapertuuttumillu pisassiissutigineqartuni pissarseqataasarnissaa.

Pinngortitaleriffik suliassatigut aningaasaqarnikkullu nukittorsarneqassaaq, nunatsinni kattuffiit susassaqartut nunallu allat suleqatigalugit, pisuussutinik uumassusilinnik atuinerup annertusiartornera ilutigalugu.

Nunatsinni pisuussutit uumassusillit, imarmiuuppata nunamiuuppataluunniit, peqqissusaasa pisortatigoortumik ingerlaavartumillu misissuiffigineqartarnissaat Siumup sulissutigiuarpaa. Nunatsinnimi uumasut nerisaqaqatigiinnerup kingunerisaanik nappaataa-

sinnaasunik siaruarterisarsinnaanerat pinngitsoortinneqartariaqarpoq. Inuiaqatigiittut pisuussutivut uumassusillit pinngitsoor-sinnaanngilavut, taamaammat peqqinnissaq eqqarsaatigalugu uumassusillit malinnaaffigeq-qissaartarnissaat pisariaqarluinnarpoq.

Sinerissami piniarnermik aalisarnermillu inuussutissarsiuteqartut silaannaap, immap sarfaasa, pinngortitap avatangiisillu allanngoriartornerisa malitsigisaannik inuussutissarsiutaasa allanngoriartornerat ilutigalugu inuutissarsiornermikkut naleqqussartuarnerannut Siumut aqqutissiuusseqataajuassaaq.

Aalisartut piniartullu ilisimasaat nunarsuarmioqatinut paasissutissiissutigisarnissaat Siumup suleqataaffigissavaa.

Pinngortitaleriffik nunatta avannaani immikkoortortaqalissasoq Siumup anguniarpaa.

AALISARNEQ

Aalisarnikkut inuussutissarsiorneq nunatta nappatigaa, taamaattumillu ineriartortittuarnissa naleqqussartuarnissaalu pisariaqarluni. Aalisarnikkut aningaasarsiornerup annertusartuarneratigut pisassiissarnerit avammullu niuernerup aaqqissuuteqqinnerisigut Nunatta imminut napatilernissaanut aqqutissiuusissaagut.

Aalisagartaassiissutaasartut tamarmik siunertarissavaat alisarnerup innuttaasunit aningaasarsiutaanerata siuarsarnissaa aammalu Kalaalliit Nunatsinni inoqarfiit tamarmik imminut napitittumik ingerlasinnaanissaannik qulakkeerinninnissaq.

Aalisakkanik piujuaannartitsinissaq eqqarsaatigalugu aalisarnermi atortorissaarutit akuerineqarsimasut atorlugit aalisarneq ingerlanneqartassaaq, tamannalu nakkutigineqartuassaaq.

Kalaallit Nunaanni aalisarsinnaatitaaneq aaqqissuulluagaasumik akuersissuteqartitsisarnikkut ingerlanneqassaaq.

Sinerissap qanittuani aalisagartassiissutaasartut aammalu avataasiortunut aalisagartassiisutaasartut aaqqissuunneqassapput nunatsinnut iluanaarutaanerpaasussaq anguniarlugu, aammalu tamatuma nassatarisaanik aalisaarnerup inunnit amerlanerpaanit inuussutissarsiutaasinnaanissaa anguniarlugu.

Sinerissap qanittuani aalisarnermi angallatitaartornermi inuup normua (CPR.nr) atuutilissasoq anguniarneqassaaq.

Kangiani nunatta imartaani aalisagartassissutaasartut tamarmiusut amerlanerpaartaasa Nunatta aalisartuinit aalisarneqartarnissaat qulakkeersimajuarneqassaaq aammalu Nunatta imminut aalisagartassittarnera annertuninngortinneqassaaq. Kangiani aalisarnerup tunitsiveqarnerullu immikkut pimoorullugu siuarsarnissaa anguniarneqassaaq.

Nunatta imartarujussua aalisagaqassutikkut misissoqqissaarneqassaaq misilerarneqarlunilu, umiarsuaq aalisakkanik misissuussuaq nutaaq atorluarlugu aqqutissiuussisoralugu. Aammalu sinerissami imartat suli aalisarfiunngitsut aalisarfiulernissaannut nutaanik aalisagartassiisoqartassaaq.

Aalisarneq ingerlanneqassaaq aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut nunaqavissut salliutillugit. Tapertaralugu aalisartut tunitsivissaqarniarnikkut periarfissaqarluartillugu tunisinissamut periarfissaqartinneqartassapput.

Aalisagartassiissutit annertussusilerneqartussaatillugit aalisagaqassutsimik misissuinerit aallaavigalugit aalisartullu kattuffiinit siunnersuutit aallaavigalugit Naalakkersuisut aalajangiissassapput.

Ingerlatseqatigiiffiit allallu aalisagartassanik allanit pisiortornermikkut pisassaqaleraluttuinnarnerat nalilersorneqassaaq, ingerlatseqatigiiffiillu pisassarisinnaasaat qummut

killilerneqassapput. Pisassiissutit innunnut ingerlatseqatigiiffinnullu qaqugorsuarmut atuutsinneqartassanngillat, taamaattorli nalikilliliisarnerit malillugit pisassiissutit atuuffii ukiulerneqarlutik. Inatsisinik malitassanillu allanik aalajangersakkanik unioqqutitsisortartillugu pisassanik arsaarinittoqarsinnaasassaaq.

Nunatsinni kilisaataatileqatigiiffiit aqumiunik nunaqavissunik nunatsinnullu akileraartartunik atuinissaat Naalakkersuinikkut anguniarneqassaaq.

Kilisaatini aqumiut inuttaasartut 100 %-tii nunatsinni najugaqartuunissaannik piumasaqaat atuutsilersinneqartariaqartoq.

Umiarsuarni naalaganngorniat aquttunngorniallu ilinniarfiat naleqqussartuassaaq, kalaallit aqumiut amerlanerulernissaat anguniarlugu.

Saarulliit takkusimaarnerat iluatillugu kikkut tamarmik aalisarsinnaanissaat kikkut tamarmik tunisinissamut periarfissaqarnissaat sulissutigineqassaaq.
Aalisarnermut inuussutissarsiornikkut inerisaanermut aningaasaateqarfimmik aningaasalersuisarfimmillu, ESU-tut ittumik, pilersitsisoqassaaq.
Aalisakkanik piujuaannartitsinissaq eqqarsaatigalugu aalisarnermi atortorissaarutit akuerineqarsimasut atorlugit aalisarneq ingerlanneqassaaq tamannalu nakkutigineqassalluni. Inuussutissarsiutigalugu aalisarneq aalisarnissamut akuersissuteqartitsinikkut ingerlanneqassaaq.

Aalisagartassiissutit annertussusilerneqartussaatillugit, avammut tunisassiorsinnaanermut akuersissuteqartut (eksporttilladelse) pisuussutinik atuinissamut akileraartassapput. Tassani pineqanngillat Kalaallit Nunaannut tulaassisussaatitaasut (eksporttilladelseqanngitsut).

Kalaallit nunatta sineriaani aalisarsinnaanermut killeqarfiup (Basis linie), aalisariutit angissusai naapertorlugit aalisarsinnaanissamut periarfissiissut misissuilluarnikkut nalilersuilluarnikkullu nutaamik aaqqissuussiffigineqarnissaa Siumup anguniarpaa, assersuutigalugu sinerissamiik avammut 12 sømil Basis Linieatut aaliangiunneqassappat tassanngaaniit sinerissap qanittuani aalisartut kisimik timmut aalisarsinnaatitaassapput, taassumalu avataani alisariutit anginerit avataasiortut kisimik aalisarsinnaatitaassallutik.

Aalisakkat akiinut tunngatillugu avammut niuernikkut attuumassuteqanngitsunik immikkut misissuisussanik Siumut pilersitsissaaq, inuiaqatigiit pissarsiassaasa annerpaannngortinnissaat tassuunakkut anguniarlugu.
Piniutit annaasat qassutaarsiutillu atuisut nammineerlutik nunamut qaqeqqittarnissaat aqqutissiuunneqassaaq.

Inuusuttut aalisartut periarfissaat pitsaanerusut sinaakkusersorneqassapput. Kinguaariit nikittarnerannut nangitsisussanut piumasaqaatit naleqqussaavigineqassapput.
Taamaammat aalisarnerup iluani aaqqissuusseqqinneq Siumup suliarissavaa, imartarujussuatsinni aalisagartassiissutit amerlanerusut atorluaasumik periarfissiisutaanissaat aqqutissiuullugu, ukiunut arlariinnut pisassiisoqartalernissaanik periarfissiilluni,

inuussutissarsiummi tassani kattuffiit aningaaseriviillu suleqatigalugit aningaasalersueriaatsinik nutaanik pilersitilluni.

PINIARNEQ

Piniakkanik atuineq piujaannartitsinermik tunngaveqarluni ingerlanneqassaaq, kinguaariit piniagassaqartuarnissaat qulakkeerniarlugu siunissamilu piniartutut inuuniuteqarnerup ingerlaqqissinnaanera tassuunakkuttaaq qularnaarniarlugu. Tamannalu anguniarneqassaaq pisuussutit uumassusillit nerisareqatigiiaat aallaavigalugit illersuinikkut.

Piniagassanik atuineq ingerlanneqassaaq piniarnermik inuutissarsiuteqartut tapertaqartullu nunaqavissut salliutillugit. Piniartut aningaasarsiornerisa annertusarneqarnissaat siunertaralugu aningaasaateqarfimmik pilersitsisoqassaaq, takornarianik akiliisitsilluni tammajuitsussanik piniartitsisarneq piniartunit ingerlanneqarnerulernissaa piviusunngortissinnaajumallugu.

Silaannap allanngoriartornera pissutigalugu avannaani piffissaq piniarfiusaraluartoq annikillinikuuvoq, tamanna pillugu piniartut ilungersunartumik inissisimasarput. Piniartut illersorneqarnissaat eqqarsaatigalugu piniarnermut allagartallit sumiiffinni ataasiakkaani, piffissanilu aalajangersimasuni, piniarneq aalisarnerlu avataani sulliffeqarsinnaanissaq periarfissinneqassapput. Ukiukkut kaperlannerani allamik suliffeqarsinnaaneq periarfissaassaaq, piniarnermut allagartaq annaanagu.

Arferit puisillu neqaasa, orsuisa, puisillu amiisa sapinngisamik tamakkiisumik atorluarneqarlutik nioqqutissiarisalernissaat anguniarlugu piniariaatsinik nioqqutissioriaatsinillu nutaanik iluarsartuussisoqartariaqarpoq pisortat kattufiillu suleqatigiinnerisigut.

Puisit amiinik tunisassiornerup imminut akilersinnaanerusumik pitsaasutimillu pingaartitsisumik ingerlanneqarnissaa sulissutigineqassaaq, sapinngisamik nunarput tamakkerlugu ingerlatsiviusumik.

Piniakkanut killilersukkanut Nunap inoqaavisa pisinnaatitaaffii piniarnermut ileqquusut ilisimasaallu pisassiisarnermi pisasseeqqinnermi tungavigineqassapput. Sumiiffinni pineqartuni aningaasarsiorneq ilungersunartillugu pisasseeqqittarnissaq neqissaqarniarneq eqqarsaatigalugu tungavigineqassapput.

Isorliunerusuni kulturikkut piniariaatsit illersorneqartuaannarnissaat sulissutigineqassaaq.

Tuttut umimmaallu neqaasa sapinngisamik tamakkiisumik atorluarneqarlutik nioqqutissiarineqartalernissaat siunertaralugu imminut akilersinnaassuseq aallaavigalugu pilersitsinissamut aqqutissiuussisoqassaaq piniarnermik inuussutissarsiuteqartut nioqqutissiortullu suleqatigalugit.

Kalaaliminernik tunisassiortarnerup ineriartortittuarnisaa Siumup sulissutigiuassavaa, nunatsinni immitsinnut inuussutissatigut pilersorneruniss arput piviusunngortitsiviusumik ingerlanneqarnissaa. Taamaammat Siumup pingaartippaa kalaaliminernik tunisassiornerup ineriartortittuarnissaa kiisalu tuniniaaveqarnerup piorsarnissaannut pisortaniit aningaasaliissuteqartarnerup ingerlaannarnissaa.

Piniarnermik nakkutilliineq annertusarneqassaaq, nunatsinni nunap immikkoortuini tamakkiinerusumik ingerlanneqartussanngorlugu. Piniartut piniarfii mianerilluinnarlugit akiliisitsilluni takornarianik piniartsitsisarnerit ingerlanneqassasut Siumup qulakkeeqqajuassavaa.

NUNALERINEQ UUMASUUTEQARNERLU

Kalaallit Nunatsinni nunalerinerup uumasuuteqarnerullu immitsinnut pilersornitsinni pingaaruteqarluinnartutut inissisimalernissaat Siumup sulissutigissavaa.

Nunalerinerup uumasuuteqarnerullu inuussutissarsiutaanerisa annertusarnissaat Siumup sulissutigiuassavaa, aamma ineriartortitsinermut aningaasalersueriaatsit eqqarsaatigalugit. Taamaammat tamatumani ineriartortitsineq pilersaarusiorluakkamik Savaatillit Peqatigiit Suleqatigiissut (SPS) suleqatigalugit ingerlanneqassaaq.

Siumup anguniarpaa nunatsinni nunalerinerup uumasuuteqarnerullu imminnut naapertuuttumik ineriartortinneqarnissaat, nunatta neqissaqarnikkut naatitatigullu sapinngisamik annertunerpaamik imminut pilersornerunissaa siunertaralugu, aamma nunanut allanut unammillersinnaasumik nioqqutissiornerup tuniniaanerullu annertusarnissaa eqqarsaatigalugu.

Neqinik nioqqutissianik immitsinnut annertunerpaamik pilersornissarput piviusunngortinneqassaaq. Tamanna angujumallugu neqinik nioqqutissiornermi ineriartortitsivimmik ingerlatsivimmillu pilersitsisoqassaaq.

Atortussanik nerisassanillu immitsinnut pilersorneruniss arput annerpaaffissaminiittariaqarpoq. Tamanna nunat allat unammillernerisigut nunattalu iluani assartueriaatsit pitsaanerusut akikinnerusullu atorlugit anguneqassaaq.

Avammut unammillersinnaaneq qulakkeerniarlugu tunisassiornermi aningaasartuutit akitsuutillu minnerpaaffissaminniissapput.

Nunatta naasuinik, paarnaanik, naatitanillu allanik nioqqutissiornerit nutaat aallartisarneqassapput ineriartortinneqarlutillu, tamatumani minguissuseq pitsaassuserlu qitiutilluinnarlugit ingerlatsisoqassaaq, taakkunannga nioqqutissiornernik aallartitsiniartut tamarmik ilinniartinneqartassapput aaqqissuussaasumik akuerisaasumillu. Ilinniartitsinerit ingerlanneqassapput INUILI Narsamiittoq inuussutissalerinermik ilinniarfiusoq atorluarlugu.

Silaannaap allanngoriartornerata periarfissiissutigisinnaasai atorluarniarlugit nunaqarluni uumasuuteqarlunilu inuussutissarsiuteqarnerup annertusiartortinnissaa siunertaralugu sinerissami nunaminertanik misissueqqissaartoqarnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Nunalerinermi uumasuuteqarnermilu kinguaariit nikinnerini immaqaluunniit nunalerinermi uumasuuteqarnermilu ingerlatsivioreersup piginnittuusut nikinnerini aallarteqqinnissamut aporfiit suussusersineqarlutillu piiaarneqassapput.

AVATANGIISIT PINNGORTITARLU

Nunatsinni pinngortitap mingueqisup illersorneqarnissaa imaannaanngitsuuvoq nunatsinnimi pinngortitaq isorartoqaaq tikikkuminaassinnaasarlunilu. Taamaattumik Siumut tunuarsimaanngilaq mingutitsinerit suugaluartulluunniit ingalassimaartissallugit siuttuussalluni, minnerunngitsumik pisuussutitta paarilluarnissaat nammaqatigiittumillu piujuartinnissaat siunertaralugu.

Silaannaap allanngoriartornerata issittumut sunniutai malinnaaffigeqqissaarneqassapput iliuusissallu nunat allat suleqatigalugit suliarineqassallutik. Nunatsinni issittoq silaannaallu pissusai pillugit ilisimatusarfimmik pilersitsisoqassaaq.

Issittumi inuit peqqissuunissamut ulorianartorsiortitaannginnissaat illersorneqassaaq. Siumut suleqataassaaq, suliniaqatigiiffiit attuumassutillit suleqataarusussuseqartullu suleqatigalugit. Nunarsuarmi nunarsuullu immikkoortuini assigiinngitsuni avatangiisitigut ajornartorsiutaasut annertoorsuit issittumi uumassusilinnut sunniuteqapilussinnaasut pakkersimaarniarumallugit.

Naalakkersuinikkut tunngavissaq pitsaanerpaaq tassaavoq, ilisimasaqassuseq paasinnissinnaanerlu, avatangiisitigut pissutsit pitsaasumik sunniuteqartumik ilorraap tungaanut oqimaaqatigiissumullu allanngortinneqassappata. Taamaattumik paasisitsiniaaneq sukumiisumillu sullissineq salliutinneqartariaqarput pisortat, suleqatigiiffiit, pinngortitamik ilisimatuut ilisimatuullu allat suleqatigiinnerisigut.

Nunatsinni avatangiisit illersorniarlugit suliami Namminersorlutik Oqartussat kommunillu inatsisit peqqussutillu aqqutigalugit malittarisassiornermikkut ingerlatsissapput. Najugaqarfiit avataanni pinngortitap atorneqarnera pillugu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni akisussaaffiit pisussaaffiillu agguataarneri nutaamik aaqqissuunneqaqqissapput.

Avatangiisit annertuumik mingutsinneqarsinnaanerat pillugu upalungaarsimaneq annertusarneqassaaq. Upalungaarsimanermi sulisorineqartussat atortussallu pisariaqartinneqartut pigineqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Eqqagassanut politikkimi aamma anguniarneqassaaq angerlarsimaffinni eqqakkat immikkoortinneqartalernissaat, siunissami ikumasinnaasunut ikumasinnaanngitsunullu immikkut eqqarneqartalernissaat siunertaralugu.

Avatangiisit pillugit aningaasaateqarfik nutaamik aaqqissuussivigineqassaaq. Nunatsinnut eqqagassanngortussatut tikittut suulluunniit pinngortitamiitiinnarneqartanngitsunullu aaqqissuussineq suliarineqassaaq.

Avatangiisinut oqartussaanerup tamakkiisumik nunatsinniit oqartussaaffigineqalernissaa sulissutigineqassaaq. Kalaallit Nunaanni Avatangiisinik Misissuisoqarfik Danmarkimi allaffeqartinneqartoq nunatsinnut nuunneqassaaq.

Avatangiisinut pinngortamullu tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Avatangiisimik pinngortitamillu innarlitsaaliuineq siunertaralugu innuttaasut akuutinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.
- Pinngortitap avatangiisillu saligaatsuunissaa qulakkeerniarlugu iliuutsit ersarissut ingerlanneqassapput.
- Silaannaap allanngoriartornera pillugu nunatsinni ilisimatusarnerit ingerlanneqartut innuttaasunit akuuffigineqartassapput paasititsissutigineqartassallutillu.
- Nunatta avatangiisittalu saligaatsuutitsinnissaat siunertaralugu meeqqat atuarfiini aallartittumik perorsaasoqartassaaq aammalu qaammarsaasoqartassalluni.
- Aalisarnermi atortut pinngortitami annaaneqarsimasut qimaannarneqarsimasullu eqqarsaatigalugit aalisartut qanimut suleqatigalugit akuttunngitsumik saliisoqartassaaq.
- Inuk imaluunniit suliffeqarfik mingutsitsisimasoq akisussaatinneqartassaaq.
- Eqqagassalerisarneq saligaatsitsinerlu pillugit suliniut 'Qujanaq!' sinerissami inoqarfinnut tamanut siaruaannissaa isumagineqassaaq.

NUKISSIUUTIT

Siumup nukissiornermut politikkimini anguniarpaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqunnerpaamik avatangiisinullu ajoqusiinngitsumik nukissiuutinik pilersugaanissaq kiisalu uuliamik isumalluuteqarnerup annikillisarnissaa.

Nunatsinnut pingaaruteqarpoq nukissiornermi siammarterinermilu teknikkikkut ineriartorneq malinnaaffigissallugu illoqarfiit nunaqarfiillu isumannaatsumik pilersorneqarnerat attatiinnarumallugu.

Nunatta aatsitassatigut uuliasiornikkullu periarfissai ineriartortinneqartuassapput, erngup, anorip seqernullu nukingi atorlugit kiisalu brintimik nukissiorneq atorlugu.

Erngup, anorip, seqernullu nukingi atorlugit kiisalu brint-imik nukissiorneq atorlugu nukissiorneq annertusiartortinneqassaaq, nunatsinni inuussutissarsiornermut aningaasaqarniarnermullu oqilisaataasumik, tamannalu aamma CO_2-mik aniatitsinerup annikillisarneranik kinguneqassaaq.

Erngup, anorip seqernullu nukingi geotermisk atorlugit kiisalu brintimik nukissiorneq atorlugu nukissiuteeraqarsinnaanerup misilerarneqarnissaa aallartisarneqassaaq, aamma nunaqarfinni illoqarfinnilu mikinerusuni nukissiorneq eqqarsaatigalugu. Illoqarfiit mikinerit Nunaqarfiillu erngup nukissiuuteeraqarnissamut periarfissallit sanaartorfigineqassapput.

Qasigiannguit Aasiaat Kangaatsiallu erngup nukinganik pilersorneqalernissaasa piviusunngortinnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Tasernap tasersiaani il.il. erngup nukissiorfiliorfissarsuup piviusunngortinnissaa sulissutigineqassaaq nunarsuarmi nukerujussuarmik pisariaqartitsiviusunik suliffissuaqarfiliornissat piviusunngortinnissaat anguniarlugu. Nunat allamiut suliffissuaqarfiliornissamik siunertaqartut aningaasalersueqataatinnissaat aqqutissiuunneqassaaq.

Siumup anguniarpaa 2035-imi nunarput tamakkerluni nukissiuutit mingutsitsinngitsut atorlugit nukimmik pilersorsinnaalersimassasoq.

Nunatsinni nukissiornerup imermillu atuinerup ukiuni tulliuttunut 100-nut ingerlaasissaata pilersaarusiornissaa Siumup sulissutigissavaa, inuiaqatigiit siunissami toqqissisimasumik nukissiuuteqarnissaat eqqarsaatigalugu. Avataaniit aningaasalersuisitsinikkut nukissiorfinnik sanaartortarnerit ingerlaannassapput.

Siunissami inissiat sanaartukkat nukissiuutit mingutsitsinngitsut atorlugit innaallagiaqarnissaat anguniarneqassaaq annertusarneqarlunilu, tassani aamma nukissiuutinut

atortorissaarutit sanaartornermi aningaasartuutinut ilanngullugit matussuserneqartarnissaannut anguniarneqassalluni.
Innaallagiaq nammineq katersorneqartoq tamakkiisumik tunineqarsinnaanissaa aqqutissiuunneqassaaq.

ATTAVEQAATIT

Inuiaqatigiinni tamat oqartussaaqataanerannik tunngaveqartumi innuttaasut paasissutissanik aallersinnaanerat tunngaviuvoq.

Siumumi isumarput malillugu internetti pingaarutilerujussuuvoq siunissami Nunatta tamarmi naligiimmik ineriartortinnissaanut. Siumup siuttuuffigisaanik nunatsinni innuttaasut tamangajammik 4G-mik attaveqarnerat anguneqartoq piorsaqqillugu ingerlanneqaqqissaat.

Nunap suatungaaniluunniit najugaqaraluaraanni internettikkut sukkasuumik akikitsumillu attaveqartoqarsinnaasariaqarpoq.

Nunatsinni attaveqaateqarnermut qarasaasianillu atuinermut ilinniarfiit annertusakkat nunanullu allanut unammillersinnaasut pilersinneqassapput.

Paasissutissiisarnikkut teknologi tamanut periarfissiivoq – inunnut ataasiakkaanut suliffeqarfinnullu. Suliffeqarfiit nutaat paasissutissiisarnermut teknologimik tunngaveqarlutik suliaqartut sumiluunniit pilersinneqarsinnaapput – aamma sumiiffinni inukitsunnguugaluani.

Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Nunatsinni attaveqaatitigut atugassarititaasut nunarsuarmi nutaanngorsaarnermut malinnaatittuarneqassapput.
- Attaveqaatitigut akigititat appariartortinneqassapput.
- Flatrate inuiaqatigiinnut tamanut atugassiissutigineqassaaq.
- Internetikkut assigiinngitsumik akeqartitsineq nalimmassarneqassaaq (radiokæde, kabelersuit aamma satellit atorlugit).
- Immakkut kabelersuup piginnaasaa tamakkersortinneqassaaq, aningaasaliissutit inuiaqatigiinnut iluaqutaaqqullugit.
- Kabelersuup piginnaasaata avammut tuniniarsinnaanera ammaanneqassaaq.
- Ilinniarfiit tamarmik akeqanngitsumik internetteqalernissaat isumagineqassaaq aningaasaliinerummat ilinniarsimassutsimut.
- Nukissiorfiit Tele Greenlandillu suleqatiginerisigut nunatsinni fiberkabeli eqqukkiaartuunneqassaaq.

ANGALLANNEQ ASSARTUINERLU

Angallannerup aaqqissuussaanerata pitsaasuullunilu isumannatsuunissaa Siumup sulissutigiuarpaa.

Nunatta sananeqaataanut tulluartumik eqaatsumillu angallanneq assartuinerlu aaqqissuunneqassaaq.
Nunatta iluani ilaasunik angallassinerup annertunerpaamik silaannakkut ineriartortinneqarnera ingerlaannassaaq, ilaatigut sinerissami suluusalinnut mittarfiliortiternerup ingerlatiinnarneqarneratigut.

Imaatigut silaannakkullu angallannerup ataqatigiittumik aaqqissuunneqarnissaa avaqqunneqarsinnaanngilaq. Pisariaqartitsineq naapertorlugu umiarsuakkut ilaasunik angallassineq ingerlaannassaaq.

Innuttaasut inoqarfiillu pisariaqartitaat naapertorlugit angallanneq assartuinerlu aaqqissuunneqassapput. Sumiiffiit tamarmik angallannikkut periarfissaqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Inoqarfiit sapinngisamik amerlanerpaat timmisartunut qulimiguulinnulluunniit mittarfeqalernissaat anguniarneqassaaq. Silaannakkut angallassinermi ajornanngikkaangat timmisartut mikinerusut atorlugit angallanneq aaqqissuunneqartassaaq. Silaannakkut angallassinerup tungaatigut niuernikkut akilersinnaassuseqarneq naapertorlugu, mittarfiliassat tullinnguuttut pioreersullu piumasaqaataalersussanut naleqqussarneqartuassapput.

Angallannikkut assartuussinikkullu ingerlatseqatigiiffiit pisortat pigisaat eqaannerusumik imminnut suleqatigiissapput.

Nunatta kimmut silaannakkut aalajangersimasumik attaveqalernissaa Siumut piviusunngortissavaa.

Kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqarnermi pitsaassutsip minnerpaaffissaa qulakkeerneqartassaaq, apeqqutaatinnagu silaannakkut imaatigullu angallassinerunersoq. Kommunit aaqqissuussinermi qanimut oqartussaaqataassapput.

Kiffartuussinissamik isumaqatigiissutillit nunaqavissut siulliullugit sullittassavai, takornarissat siulliunnagit immakkut nunakkut silaannakkullu angalanerni.

Nunatsinni nunanullu allanut angallassineq assartuinerlu eqaatsoq nunatsinni aningaasatigut atugarissaarnerunermut aqqutissaavoq. Nunatta nunanik allanik niueqa-

teqarnera annertusarniarlugu nunanik allanik imaatigut angallannikkut assartuinikkullu suleqateqarnissaa anguniarneqassaaq.

Assartuinikkut ingerlatseqatigiiffiit kisermaassisussaatitaanerat atorunnaarsinneqassaaq, kiffartuunneqartullu pisariaqartitaat aallaavigalugit sullissineq ingerlanneqassalluni. Imartakkut assartuinermi umiarsualivinnut aalajangersimasunut pituttuisoqassanngilaq.

Silaannakkut angallannermi nakkutilliisoqarfiup nunatsinnit akisussaaffigineqalernissaa Siumup anguniarpaa.

Silasiornikkut upalungaarsimanermut nakkutilliinerup nunatsinniit akisussaaffigineqalernissaa Siumup anguniarpaa.

Siumut periarfissaatillugu pingaartippaa inoqarfiit akornanni ilaatigut inuussutissarsiornermi inerisaanissaq siunertaralugu aqqusserniorsinnaanerup aqqutissiuunnissaa.

Angallanneq assartuinerlu pillugu inassuteqaatit:

- Angallannermi akit tamanit nammanneqarsinnaassapput.
- Utoqqaat timersortartullu angallannikkut akikillisaaffigineqassapput.
- Qaqortup Narsallu akornanni piaarnerpaamik mittarfissaq minnerpaamik 1500 miiterinik takissusilik sananeqassaaq, Narsallu tungaanut aqquserniortoqarluni.
- Tasiilami mittarfiliortoqassaq.
- Nuummi Ilulissanilu mittarfissualiortoqarnera ingerlaatsiinnarneqassapput.
- Uummannami, Qeqertarsuarmi, Qasigiannguani, Kangaatsiami, Narsami, Nanortalimmi Ittoqqortoormiinilu suluusalinnut mikkinerusunik mittarfiliortoqarnissaanut periarfissat mississoqqissaarneqassapput inuussutissarsiornikkut siuarsaanermut aningaasaliissutit aammalu suliffisaqartitsiniarnermut aningaasaliissutit kiisalu allat suleqatigineqarsinnaasut suleqatigalugit mittarfiit pilersinniarneqassapput.
- Kangerlussuup Narsarsuullu siunissaat pillugit kommunit peqatigalugit aalajangiisoqassaaq, tassungalu atatillugu namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut suliassanik tigusisinnaanerat ammaffigineqassalluni.
- Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq naammassillugu suliarineqassaaq.
- Nioqqutissanik assartuinerup assigiimmik akeqalernissaa sulissutigineqassaaq
- Ukioq naallugu utoqqalinersiallit siusinaarlutik pisartagaqalernikut akikitsumik angalasinnaanermut periarfissaqassapput.
- Kangerlussuup cargocenteritut atorneqarsinnaanera misissorneqassaaq.

TAKORNARIAQARNEQ

Nunarput isorartoqaaq pissutsillu sumiiffimmiit sumiiffimmut allaanerusarput. Taamaattumik Siumut isumaqarpoq takornariaqarnermi neqeroorutit najukkami pissutsit aallavigalugit aaqqissuunneqartassasut.

Siumut isumaqarpoq takornariaqarnermi, nunatta nalleruminaatsumik kusanassuseqarnerata saniatigut, aallaaviussasoq nunatsinni kultuuri, taannaavormi aamma nunatta naalagaaffinngorniarluni pisareersarneranut tunngaviusoq. Taakkua tunngavigalugit takornarialerinermut inatsit suliarineqassaaq

Takornariarqarneq inuussutissarsiutaassaaq aningaasarsiornikkut imminut napatittoq nunattalu aningaasarsiornerani toqqammaviit ilaattut inissisimasoq. Aningaasarsiorfittut suliffissanillu nutaanik pilersitsiffittut piorsarneqarnera ingerlaannassaaq siammasissumillu tunngaveqarluni ineriartortinneqassalluni, avatangiisinut mianerinnittumik ataqqinnittumillu.

Takornariaqarneq nunatsinni pissutsit tunngavigalugit aaqqissuussaassaaq takornarissallu nunatsinni pilersitanik misigisassaqarnerunissaat anguniarneqassaaq. Taamaaliornikkut siunertaavoq kalaallit amerlanerpaat takornariaqarnermi sulisorineqartarnissaat.

Nunaqarfinni takornariaqarnermik inuutissarsiuteqarluni ingerlatsineq annertusarneqassaaq nukittorsarneqarlunilu. Nunaqarfinni unnuisarfeqarnikkut periarfissat annertusarneqassapput, soorluttaaq pikkorissaasarnikkut ingerlatsisarnikkut nunaqarfimmiut amerlanerusut takornarialerinermi peqataanissaannut periarfissinneqarnissaat suliarineqartariaqartoq.

Takornariaqarnermi suliaqartut suliaminnut qaffassaataasumik ilinniarfissaqartariaqarput. Takornariaqarnermut siunnersuineq nukittorsarneqassaaq.

Nunatsinni takornarianik sullissisut, takornariartitsisarnikkut suliffeqarfinnik ingerlatsisut aammalu kikkulluunniit takornariartitsisarnermik aningaasarsiuteqartut Nunatsinni najugaqavissuusarnissaat qulakkeerniarneqartassaaq.

Kalaallit Nunaanni takornariartitsisarneq pillugu ataatsimeersuartitsisoqarnissaa Naalakkersuisunit kommuuninit suliassaqarfimmullu susassaqartunit suleqatigiissutigineqarluni ukiuni qaninnerpaani ingerlanneqassaaq. Takornariaqarneq pillugu periuusissiaq kingulleq nutaamik nalilersorneqaqqittariaqarpoq.

Takornarianik sullissisussat nunap avataaniit tikittartut minnerpaamik nunatsinnut tunngasunik ilisimasaqalernissaat anguniarlugit pikkorissarnerit ingerlaneqartariaqarput, takornarialerisummi aasaanerani tikittartut pisariaqartinneqarmata suli.

Takornariaqarneq eqqarsaatigalugu nunat qanitagut suleqatiginerusariaqarpavut.

Takornariaqarnermik suliffeqarfimmik allamiut piginnittuusinnaanerat aalisarnermi ingerlatsisunut piginneqataasinnaaneq pillugu inatsimmut assingusumik aaqqissuu-seqqittoqassaaq.

INEQARNEQ SANAARTORNERLU

Siumup anguniarpaa kikkut tamarmik peqqinnartumik inissaqarnissaat, qanoq akissar-siaqartigineq apeqqutaatinnagu.

Kalaallit inuiaat imminut pilersortut periarfissaminnik illersuissapput, sanaartugassa-tigullu nutaaliorneq siuttuuffigissavarput. Imminut pilersorneruniss aq siunertaralugu periarfissanik atuilluarnissaq ilinniartitaanikkut eqqunneqassaaq.

Inissiat pitsaasuunissaat ineriartornermullu naleqquttuunissaat Siumup anguniagaasa pingaarnerit ilagaat.

Siumup anguniagaraa ineqariaatsit assigiinngitsut eqqarsaatigalugit aningaasaqar-niarnikkut oqimaaqatigiissitsisoqarnissaa, ineqariaatsit qanoq ittuugaluarpataluunniit najugaqarfinni atugarisat toqqissisimanartuussammata.

Pingaaruteqarluinnarpoq ineqarfiliortiternermi aningaasalersueriaatsit nutaat piler-sinneqarnissaat.

Kalaallit suliffeqarfii illersorlugit suliariumannittussarsiuussineq fagentreprisimik aallaa-veqassaaq.

Suliariumannittussarsiuussinermi nunatta pissaritit aanik aallaaveqartunik neqeroortut salliutinneqartassapput.

Siumup anguniagaraa nunatsinni amerlanerujartortut nammineq initaartarnissaat illu-taartarnissaalluunniit, tamannalu ilaatigut nammineq illussanut piginneqatigiilluni-luunniit inissianik sanaartornissanut anigaasateqarfimmik pilersitsinikkut anguneqar-nissaa siunniunneqassaaq.

Piginneqatigiilluni illulioriaatsit piorsarneqartuassapput ineriartortinneqartuarlutillu, kik-kut tamarmik tulluarisaminnik inissaliorsinnaaniassammata.

Illuliortiternermi inissialiortiternermilu innarluutillit periarfissaat isumannaarneqartas-sapput.

Nunatta sannaa imak imaanaangitsigaaq tummerarsuit pinngitsoorneqarsinnaannatik. Inissialiortiternermi innarluutillit immikkut sanaartornerni periarfinneqarnissaat pingaa-ruteqarpoq. Sanaartukkammi tamalaat pineqarpata anguniakkani immitsinnut inor-sissaagut.

Nunatta pisuussutaanik aallaaveqartumik sanaartugassatigut immitsinnut pilersorne-russaagut; ujaqqat, sioqqat, qammasissiat, issoq assigisaallu atorlugit, aamma nunani

allani misilittakkat atorluarnerisigut, soorlu Islandimi Norgemilu misilittakkat. Qisuinnarmik sanaartornerunnaarnerup kingunerissavaa aserfallatsaaliineq annikinnerusoq. Pisuussutivut atorlugit atortussanik pilersuinissaq suliffissanik nassataqassaaq, atortussanillu avataaniit tikisitsisarnerup annikillisaavigineqarnera aningaasartuutitigut sipaarutaassaalluni. Illulioriaatsit nutaat nunatsinni aallaavillit ujartorneqartariaqarput, aamma nukissiutit ataavartut mingutsitsinngitsullu atorlugit sanaartukkat ineriartortittuarnissaat anguniarneqartariaqarpoq.

Issittumi illulioriaatsinut Sisimiuni Arktisk Teknologi allallu suleqatigalugit piorsaaviliortoqartariaqarpoq, ilinniartitaanikkut aningaasalersuinikkullu.

Pisortat illuutaannik inissiaataannillu attartortittakkanik piginnittutut ingerlatsinerup nakkutilliinerullu kommuunerujussuarnit ingerlanneqalernissaa piviusunngortinneqassaaq. Kommuunerujussuit tamarmik illuliortitsernikkut inissialiortitsernikkut aserfallatsaaliisarnikkullu naligiinnerusumik aningaasaliiffigineqartarlutik ingerlatsiviusarnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Meerartallit, inuusuttullu ineqarnermikkut atugarissaarnerat qaffatsinniarlugu, uffarfilinnik, centralvarmelinnik, illunik peqqinnartunik tamatigut najugaqarnissaq anguniarneqassaaq, skibsovninik atuineq atorunnaarsinneqarluni.

Nunaqarfinni illuliornermut iluarsaassinermullu aningaasaliisarnerit naapertuunnerusumik ingerlanneqartarnissaat anguniarneqassaaq.

Sanaqateqarluni illuliortarneq nunatsinni tamarmut atuuttusanngorlugu aningaasaliiffigeqqittariaqarpoq.

Suliffeqarfiit sulisunut inissialiortarnerini aningaasalersueriaatsit naapertuunnerusut pilersinnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Sanaartornermi malittarisassat ullutsinnut naleqqussarsimasut atuutilersinneqassapput. Sanaartornermi nakkutilliinerup pitsanngorsarneqartuassaaq. Sanaartornermi nakkutilliineq sukannernerusoq kinguneqartitsinerusorlu pinngitsoorani eqqunneqassaaq.

Ilinniartut illoqarfinnut nunaqarfinnulluunniit allanut nuullutik suliffimmi sungiusariartartut ineqarfigisartagassaannik pilersitsiortornissaq Siumup sulissutigissavaa.

Sanaartorsinnaanermut aningaasatigut attartorsinnaaneq tamanut ammaanneqassaaq, sumi najugaqarneq apeqqutaatinnagu. Akilersueriaaseq 20-20-60 atorlugu innuttaasut illuliornissamut periarfissaat ingerlaannassaaq.

Nammineq illuliaasartut 'Type Illorput 2000' pitsaasutut nalilerneqartartut ingerlateqqineqassapput sineriappullu tamakkerlugu sanaartorneqarsinnaalersillugit.

Utoqqalinersiutillit illuminnik aserfallattaaliinermut namminneq periarfissaqanngitsut ikiorsiiffigineqarnissamut periarfissaqartariaqarput.

Ineqarnermut tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Ineqarnermut tapiissutit aningaasartuutinut malinnaatittarnissaat, tapiissuteqartarneq ingerlaavartuutillugu qummut killiliussat akit qaffakkiartornerat malillugu naleqqussartarlugit.
- Illut akimikkut naligiissaarneqartariaqarput, illut assigiit atortumikkullu assigiit assigiimmik akeqartariaqarput.
- Illut assigiikkaluarlutik atortumikkut assigiinngissuteqartut, soorlu ilaat skibsovninik kiassartut, uffarfeqanngitsut, imeqanngitsut, eqqakkanut kuuffeqanngittut il.il. akikinnerusumik najungarineqartariaqarput.
- Inissianut attartortakkanut akiliutaasartut qaffasippallaaqaat, taamaattumik aningaasartuutit pisariaqannginnerusut soorlu allaffissornerujussuarmut assigisaannullu atorneqartartut piiarneqartariaqarput.
- Inissaaleqinerup qaangerneqarnissaa anguniarneqassaaq. Inissaaleqineq qaangerneqassaaq tamanit akilerneqarsinnaasunik inissaqartitsinikkut.
- Inissiat ajoquteqanngikkaluarlutik inoqanngitsut piaartumik inuttalerneqartassapput.
- Inissiarsuarni init imermut kiassarnermullu målerilersorneqassapput atugaq kisiat akilersorneqartalissammat.
- Suliffiit inuttassaqanngitsut inuttalerumallugit nunaqqatitsinnut inissamik neqeroorneq eqqunneqassaaq.
- Pisortat inissiaataannik attartortitsinikkut aningaasarsiortarnerit pinngitsoortinniarlugit nakkutilliineq eqqunneqassaaq.
- Inigisamik aserfallatsaaliiniarnermi erniatigut oqilisaasoqassaaq.
- Utoqqarnut tulluartut inigiuminartut pilersinneqassapput.
- BSU-mik illuutit kingornunneqarnissaannut aaqqissuussineq oqilisaanneqassaaq, kinguaanut akiligassat oqimaatsuusinnaanerat millisarniarlugit.
- Sanaartornermi ilinniartut inissaqartinneqarsinnaanerisa (lærlingehjem) eqqunneqarsinnaanera misissorneqassaaq.
- Inissiat atortorissaarutitigut oqummut illersuuteqarsinnaanerat atuutilersinneqassaaq.
- Nunaqarfinni isorliunerusunilu sanaartornermi aningaasalersueriaaseq 95/5 atorlugu illuliortitsisinnaaneq periarfissarsiuunneqassaaq.

Amerlavallaatigut ineqarnermut akiliutaasartut qaffasippallaat kingunerisarpaat anisitat amerlinerat, tamannalu ilaatigut ilaqutariinnik aseruisarpoq. Allaat nunaqqatitta ilaat containerini inissinneqartalersimapput, naak piffimmi illut inoqanngitsut igalaavi matuuinnakkat amerlagaluaqisut, taakkulu anisitaasimasunit atorneqarsinnaalluaraluartut. Taamammat Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Kommuunit Naalakkersuisullu peqatigiillutik pisussaaffigilissagaat sinerissami tamarmi pisortat illuutaasa inissiaataasalu inoqanngitsut piaarnerpaamik piffinni innuttaasunut ineqarfinngortinnissaat siunertaralugu pitsaassutsikkut nalilersorneqarnissaat, akikitsumik ineqarfiulersinnaanissaat siunertaralugu.
- Ineqarnermut akiligassaqarpallaalersartut siunnersorneqarnikkut akilersuinissamut pitsaasumik isumaqatigiissuteqarfigineqartalernissaasa aqqutissiuunneqarnissaa.

- Peqatigiillutik sanaartortitsisut erniat tungaatigut nalimmassarfigineqartuassapput sanaartornermi erniaq appasinnerpaa atuutsikkumallugu, taamaalillugu inuit ataasiakkaat annertuumik sanaartortartut iluanaarujussuartartullu pakkersimaarniarlugit.

AATSITASSARSIORNEQ – UULIASIORNEQ

Nunatta pisussutaanut tamanut oqartussaanerput Namminersorneq pillugu inatsisikkut naqissuserneqarpoq, taamaalilluta nunatta pisussutaasa qanoq atorneqarnissaat pillugu tamakkiisumik oqartussaanerput qulakkeerneqarluni. Aatsitassarsiornerup nunatsinni aningaasaqarnitsinnut annertuumik sunniuteqarsinnaanera Siumup eqqumaffigaa.

Pisuussutivut uumaatsut aatsitassat, ikummatissat ujaqqallu illernartut niuernikkut iluaqutiginissaat siunertaralugu misissuinerit ingerlaannassapput, tamatumani erngup, seqernup anorillu nukinginik atuinikkut tunisassiorsinnaaneq ilanngullugu.

Aatsitassarsiortut unammilleqatigiiffiusumik pitsaasumik atugaqartinneqassapput, aatsitassarsiornerillu ingerlanneqassapput avatangiisit mianeralugit.

Aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu avatangiisimik mingutitsineq Siumup naaggaarluinnarpaa, taamaattumik tamatuma pisarsinnaaneranut upalungaarsimanermut atortussat tamarmik nuna-tsinni pigineqarnissaat qularnaarneqassaaq.

Nunatsinni aatsitassanik piiaanerit atuinerillu nunatsinnut inuinullu aningaasarsiornikkut iluaqutaa-nerpaasunngorlugit ingerlanneqartassapput.

Aatsitassasiornermi uuliasiornermilu sulisussat ilinniartitaasarnissaat Siumup sulissutigiuassavaa aammalu suliffeqarfiit sulisussallu nunaqavissut sapinngisamik amerlanerpaat aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu sulisorineqarnissaat anguniassallugu.

Siumut isumaqarpoq aatsitassarsionermi aningaasaateqarfiup erniaasa amerliartuaarnerat ilutigalugu Danmarkip nunatsinnut tapiissutigisartagai ikiliartuaartinneqassasut.

Aatsitassat piiarneqarneranni, uuliap qallorneqarnerani ujaqqallu illernartut piiarnerini nunatsinni nakkutilliinermik ingerlatsineq nukittorsarneqassaaq (Aalisarnermik Nakkutilliisoqarfimmut assingusumik), taamaaliornikkut pisuussutinik uumaatsunik atuineq niueruteqarnerlu eqqortumik nalunaarsorneqarlunilu ingerlanneqassammat. Piianermi unioqqutitsisunut sakkortunerusumik pillaatissiisinnaaneq misissorneqassaq.

Nunatta imartaani uuliamik qalluisoqassappat qalluinerup aallartinnginnerani avatangiisimik mingutsitserujussuartoqarsinnaanera sillimaffigineqarlunilu upalungaarsimaffigineqassaaq.

Aatsitassarsiornemi pinngoqqaatit qaqutigoortut piiarneqarnerini piiarneqartut uranitaat bi-produktitut tunisassiarineqarnissaat periarfissaassaaq. Piiaanermi nunarsuarmi malitassat atuuttut isumannaallisaanermut tunngasut malinneqassapput, soorlu IAEA-p malittarisassai.

Kuannersuarni taamalu killavaat alannguani aatsitassarsiorsinnaanerup peqqissutsimut pinngortitamullu akornusiingippata aallartinneqarlutik aningaasarsiutaalertariaqarput.

Siumumiit kaammattuutigaarput erngup nukinganik pilersuinermi Maniitsup illoqarfia ilanngullugu pilersorneqassasoq.

Aatsitassarsiorfiit uuliasiorfiillu ingerlanneqartussaatillugit tamatigut kommuunit qanimut peqataatinneqartassapput, tamatumani isumaqatiginninniarnerni IBA-mik taaneqartartuni aatsitassarsiorfiusup qanigisaani inoqarfiit sapinngisamik annertunerpaamik peqataatinneqarlutillu iluanaaqataatinneqarnissaat qulakkeerneqartassaaq.

Aatsitassarsiorfiit assigiinngitsut aallartinnerini nunaqavissut sulisussatut pikkorissarsimasut amigaatigisassavagut, taamaattumik Siumup sulissutigissavaa aatsitasasarsiornermi sulisussanik ilinniartitsinerit pikorissaasarnerillu pisariaqartumik ingerlanneqartarnissaat.

Aatsitassarsiorfiit pisussaaffigissavaat nunaqavissut pikkorissartittuarnissaat, nunarsuarmi piumasaqaatinut qaffakkaluttuinnartunut malinnaatillugit. KTI-p imaluunniit Aatsitassarsiornermik ilinniarfiup pikkorissaasarneri imaluunniit piginnaasanik ineriartortitsiviusumik pikkorissarnissamut aningaasat immikkoortinneqartut atorneqarsinnaanissaat periarfissaassaaq.

UJAQQAT – SIOQQAT

Nunatsinni assigiinngitsorpassuarnik ujaraqarpugut sorpassuarnut atorluarsinnaasunik. Siumup sulissutigissavaa nunatsinni ujaqqat assigiinngitsut sunut sumut atorneqarsinnaanerisa nalunaarsorneqarnissaat, ilisimatusarnerit misissueqqissaarnerillu aqqutigalugit.

Nunatsinni ujaqqat erlinnartut pinnersaasiaralugit kusanartuliaralugillu Nunatsinni innuttaasunit inuussutissarsiutaanerisa siuarsartuarnissaat Siumup sulissutigissavaa aammalu innuttaasut pikkorissartarnissamut periarfissaat annertusarneqassaaq.

Ujaqqanik erlinnartunik allanillu ujaqqanik pinnersaasiassanik unioqqutitsisumik annissuinerup nakkutigineqarnerata sakkortusarnissaa Siumup sulissutigissavaa. Nakkutilliisoqarfiup pilersinnissaa Siumup sulissutigissavaa, soorlu piniarnermik nakkutilliinerit aamma aaqqissuunneqarsimasut.

Ujaqqanik assigiinngitsunik katersuisarnermi, piiaasarnermilu annikittumik annertuumilluunniit piiaanissamut akuersissutinik pisisarneq nutarterneqassaaq, innuttaasunut ajornannginnerulersillugu aammalu nunaqqatigiinnut ataatsimoortumik akuersissuteqartarsinnaaneq atuutsilersillugu.

Kalaallit Nunarput assigiinngitsunik sioraqarpoq sanaartornermi aammalu teknikkikkut pisariaqartinneqartunik atortussiornermi atorluarneqarsinnaasunik aammalu marraqarluta qammasissiornermi allanillu sanaartornermi atorluarneqarsinnaasunik, soorluttaaq Qeqertarsuarmi basalt atorneqarluarsinnaalluni, tamakku tarmarmik siunissami atorluarneqalernissaat aqqutissiuunneqassaaq.

Aamma sioqqanik ujaqqanillu avammut nunattalu iluani niueruteqarnermi nunatsinnut innuttaasunullu aningaasaqarniarnikkut iluaqutaanerpaaffissaat anguniarneqartassaaq.

ILINNIARTITAANEQ EQAATSOQ ATAQATIGIITTORLU

Kikkut tamarmik ilinniagaqarnissaat Siumup anguniarpaa. Aqqutissiuussineq eqaatsoq ataqatigiittorlu atorlugit meeqqat atuarfianni naammassisut tamarmik ingerlaqqiffiusunut ilinniarfinnut pinngitsooratik ingerlaqqittarnissaat piviusunngortinniarlugu sulisoqassaaq.

Nunatsinni innuttaasut 2030-imi minnerpaamik 50%-iisa inuussutissarsiutinut imaluunniit ilisimatusarluni ilinniarsimasuunissaat Siumup anguniarpaa.

Ilinniarneq siunissamut aningaasaliineruvoq, taamaattumillu ilinniarnermut ilinniaqqinnermullu kikkut tamarmik periarfissaqartuarnissaat anguniartuartariaqarpoq,

nunatsinni nunattalu avataani ilinniartut atugaasa inissaqartinnissaasalu isumagilluarneqarnerisigut. Aamma ilinniartunut meerartalinnut inissaqarnikkut meeqqerivissaqarnikkullu atugassaritinneqartut pitsanngorsarneqassapput.

Ilinniartitaanermi tamatigut nunatta pigisai nunatta tunniussinnaasai minnerunngitsumillu pinngortitap avatangiisillu atugassarititai aallaavigalugit ilinniarnerup ingerlaneqartannissaa Siumup anguniagaraa.

Nunarsuarmi tamarmi sukkatsikkaluttuinnartumik ineriartorfiusumi nunatsinni innuttaasut ilinniarluarsimallutillu qaammaasaqarluartuunissaat Siumup pingaartilluinnarpaa, tassami Naalakkersuinikkut, niuernikkut teknikikkullu ineriartornermi, nunattalu nunanik allanik suleqateqarnerani ilinniarluarsimassuseq pingaaruteqaraluttuinnartumik inissisimammat. Nunanik allanik ilisimasaqarnerunissaq anguniarlugu ilinniartut nunani allani suliffinni sungiusariartarsinnaanerat nittarsaanneqarnerusariaqarpoq. Taamaammat tuluit oqaasii takornartat oqaasiini ilinniarneqarsinnaasuni sallinngortinneqarnissaat suliarineqassaaq.

Siumut isumaqarpoq meeqqat atuarfianni, atuarfinni ingerlaqqiffiusuni, inuussutissarsiutitigut ilinniarfinni sivisunerusumillu ilinniartitaanermi nunanut allanut unammillersinnaasumik ilinniarnissamut ilinniaqqinnissamullu pisortat periarfissaqartitsinissaat qulakkeersimajuarneqassasoq.

Nunatta avataani ilinniartut naammassigunik nunatsinnut uternissaat eqqarsaatigalugu eqaannerusumik aaqqissuussivigineqartarnissaat qulakkeerniartariaqarpoq.

Ilinniartitaanermut Siumup anguniagaraa sumiiffiit aallaavigalugit ilinniarnissamut neqerooruteqarsinnaaneq. Ilinniarnermi avatangiisit nukittuut piorsarneqartariaqarput, qaffasissumik pitsaasumillu tunngaveqartut. Tassani eqqarsaatigineqarpoq inuusuttut najukkaminnut qanittumi ilinniarsinnaanissaminnut periarfissaat. Najugaq qimannagu ilinniarsinnaaneq pilersinneqassaaq Ilisimatusarfik nunanilu allani ilinniarfiit suleqatigalugit, saniatugut suliutigaluni ilinniarsinnaaneq ammaanniarlugu.

Ilinniartitaanermut, ilinniartitseqqiisarnermut pikkorissaasarnernullu aningaasaliissutaasartut nunatsinni nunaqavissunut tunngatinneqartariaqarput, pissusissamisuunngilarmi inuit sivikittuinnarmik nunatsinniittartut nunaqavissutuulli periarfissagissaartiginissaat.

Ilinniarnermut tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Ilinniartunut praktikkerfissat eqqarsaatigalugit eqaannerusumik aaqqissuussisoqartarnissaa anguniarneqassaaq.
- Danmarkip avataani, nunani allani ilinniarniartunut oqaatsinilluunniit pikkorissarniartunut aningaasatigut tapiissuteqartoqartarnissaa periarfissanngortillugu aaqqissuussisoqassaaq.
- Sanasunngorniarnermi praktikkerfissat ajornartut qaangerniarlugit inatsisitigut aaqqissuussisoqassaaq, tamatumani praktikkerfiusinnaasut amerlanerulernissaat qulakkeerumallugu.
- Ilinniartitsisunut inissat pitsaanerit atugarisallu pitsaanerit ujartorneqassapput.
- Nunatsinni ilinniarfinni tamani kalaallisut misilitsittoqarsinnaanera anguniarneqassaaq.

- Inuiattut pingaartitagut pillugit utoqqaat ilinniartitsinermi atorluarneqartarnissaat aqqutissiuunneqassaaq.
- Inunnguutsiminnik nappaateqartut siusissukkut ilinniarnissaannut periarfissiisumik periusissiuunneqartassapput.
- Ilinniarsimallutik nunatsinnut angerlartut meeqqeriviit inissaqarniarnerullu tungaatigut pitsaanerusumik inissisimalernissaat Siumup qulakkiissavaa.
- Oqaatsivut atorlugit ilinniartitaanerit pimoorunneqarnerussapput.
- Oqaatsivut atorlugit ilinniusiatigut ineriartortitsisoqassaaq, tabletsinut aamma iPadinik atorneqarsinnaasunik.
- Ilinniarfinni ilisimatusarfinnilu oqaatsivut atorlugit soraarummeertoqarsinnaanngussaaq

MEEQQAT ATUARFIAT SIOQQULLUGU ORNITTAKKAT

Meeqqat tamarmik ullutsinni naleqquttumik ulluunerani paaqqinnittarfeqarnissaat Siumup anguniagaraa. Meeqqeriviit meeqqat avatangiisaannut, kulturitsinnut, ilinniartitaanermullu naapertuuttuussapput. Meeqqeriviit timikkut tarnikkullu peqqissuunissaq siunertaralugu perorsaaffiussapput.

Meeraaqqerivinni meeqqerivinilu tamani siunertat anguniakkallu ersarissut pilersinneqassapput, taamatullu akisussaaffiit pisussaaffiillu ersarissut pilersinneqassallutik. Meeqqerivinnik ingerlatsinermi nakkutilliineq Namminersolutik Oqartussanit ingerlanneqartoq pitsanngorsarneqassaaq aaqqissuuteqqinneqarlunilu Meeqqeriviit meeqqallu atuarfii imminnut ataqatigiilluassapput, aaqqissuulluagaasumillu angajoqqaat qanimut suleqatigineqassapput.
Kalaallit kulturerput aallaavigalugu meeqqerivinni perorsaaneq ingerlanneqassaaq.
Meeqqerivinni tuluttut oqalunnermut sungiusarnerit aallartittariaqarput.

MEEQQAT ATUARFIAT

Meeqqat angusarissaarnissaat atuarfiup angerlarsimaffiullu suleqatigiilluarnerisigut anguneqassaaq, taamaattumik angerlarsimaffiup atuarfiullu suleqatigiinnerat nukittorsartuartariaqarpoq.

Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisut pitsaanerpaanik tunngavissaqarnissaat atortussaqarnissaallu qulakkeertariaqarparput, meeqqavut pitsaanerpaamik ilinniartinneqassappata. Tamatumunngalu ilanngullugu atuarfiit pisortaasa meeqqat atuarfiini ilinniartitaanermut eqaatsumut ataqatigiitsumullu naleqqussaanermut atatillugu pikkorissartinneqartarnissaat periarfissaajuartariaqartoq.

Meeqqat atuarfianni angajullernut ilinniarfissanik siunnersuineq annertusarneqarlunilu pitsanngorsartariaqarpoq. Sapinngisamik meeqqat atuarfiat qimanneqartassanngilaq ingerlaqqiffissaqanngikkaanni.

Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisussaqarneq anguniarlugu Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik Ilinniarfissuarlu suleqatigiilluinnartariaqarput. Najugarisami ilinniartitsisunngorniartarneq annertusarneqartariaqarpoq. TV, radio internetilu ilinniartitaanermut tapertaralugit alimasissumik atuartitsineq ingerlanneqartassaaq. Ilinniartitsisut ilinniarsimasut nunaqarfinni amingaataasarnerat aaqqiiviginiarlugu Siumup anguniagaraa naleqquttunik inissaqartitsisarnissaq.

Kulturerput kinaassuserpullu aallaavigalugu atuartitsineq immikkut ilisimasallit atorluarnerisigut ingerlanneqassaaq. Inuiattut ileqqugut nerisagullu ilinniartitsissutigineqartusarsinnaanissaat siuarsarneqassaaq, meeqqat atuarfiini nerisassaatitta atornissaannut toqqorsivinnik inerisaasoqassaaq.

Meeqqat atuarfii tamarmik ullutsinnut naleqquttunik atortuutigissartuarnissaat ingerlanneqartariaqarpoq.

Meeqqat atuarfianni ingerlaaseq nalilersoqqissaarneqartariaqarpoq.

Siumup anguniarpaa Naalagaaffiit Peqatigiit (FN) meeqqat pisinnaatitaaffiinik oqariartuuteqartarnerat atuarfinni pinngitsoorani atuartitsissutigineqartassasoq.

INUUTISSARSIUTINUT ILINNIARTITAANEQ

Ilinniarnermut aningaasaliinerunissaq Siumup sulissutigiuarpaa. Suliffinnik nutaanik aallartitsiniarnissaq siunertaralugu ilinniarfimmik pilersitsinissaq anguniarneqarpoq. Inuussutissarsiornikkut ilinniartitaaneq annertusarneqassaaq, inuiaqatigiit pisariaqartitaat aallaavigalugit inuussutissarsiornermilu susassaqartut suleqatigalugit.

Suliffeqarnermi suliniaqatigiiffiit suleqatigalugit ilinniarsimasunik pisariaqartitsineq naammassiniarlugu ilinniartitaaneq annertusartuarneqartariaqarpoq, inuussutissarsiutitigut sulisutigullu pissutsit aallaavigalugit.
Teknikkikkut aamma niuernikkut ilinniartitaanernut amerlanerusut ilinnialertarnissaat qulakkeerniarlugu inuussutissarsiutitigut ilinniarnertuutut ilinniarnerit annertusarneqassapput; tassaasut HTX aamma HHX.
Qitiusumik ilinniarfiit noqqaasoqartillugu peqataasussaqartillugulu tulluartumik sivikinnerusunillu ilinniarnernik ingerlaqqiffiusunik neqeroortassapput.

Ilinniakkat ataasiakkaat pitsaasumik imaqarnissaat qulakkeerniarlugu ilinniartitaaneq eqaatsuusariaqarpoq. Ilinniartitaanerit inuussutissarsiornermut tunngassuteqartut sutigut tamatigut qaffassarneqartariaqarput nunatsinnilu pisariaqartinneqartunut naleqqussarneqartariaqarlutik, Danmarkimi periutsit malillugit aaqqissuussisarneq qimanneqartariaqarpoq.

Inuussutissarsiutinut ilinniarneq, qaffasissumik ilinniarniaqqissinnaanissamut aammaassisuussaaq, taamaattumik ilinniarfiit ilinniartitsinikkut ilinniusiornikkullu inerisaavigiuartariaqarput.

Issittup imartaani imarsiornermut ilinniarfik nunatsinni pilersinniarlugu suliniutit Siumup aallartinniarpai. Issittup imartaani angalanermut piumasaqaatit allaapput, taamaattumik nunatsinnut iluaqutaasussamik ilinniartitaanikkut aaqqissuussinissaq Siumup siunertaraa. Issittumi angallassisarsinnaanissamut allagartartaarsinnaanissaq anguniarlugu immikkut ilinniartitsisoqartassaaq.

Umiarsuarsuit nunarput eqqaqqullugu ingerlaartartut piumaffigineqartalissapput issittumi angallassisinnaanermut allagartalinnik aqumioqaqqullugit. Issittumi umiarsuarnik angallassisinnaanermut allagartaqarnissap piumasaqaataalernissaata nunarsuarmi akuerineqarnissaa anguniarneqassaaq.

Ullumikkut nunatsinni imarsiornermik ilinniarfeqarneq ullutsinnut naapertuuttumik ineriartortinneqassaaq. Taamaattumik Siumup sulissutiginiarpaa imarsiornermik siunertaqartumik ilinniartitaasarnerit tamarmik pitsaassutsikkut pisariaqartinneqartunullu naapertuuttumik aaqqissuuteqqillugit qaffassarnissaat – ilaatigut Imarsiornermik ilinniarfimmi skibassistentiniit naalakkanut ilinniarnerit qaffassarneqartariaqarput, minnerunngitsumillu tamakkua ilinniagassatut periarfissat inuusuttunut kajuminnarnerusunngortinneqartariaqarlutik. Umiarsuarni naalakkatut aquttut, aqumiut ilinniarsimasut kalaallit, Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnermik ingerlatsinermi tamakkiisumik atorneqarluartariaqarmata aalisarnikkut nunatta killeqarfiinik nakkutilliisutut ilinniartitseqqiinikkut atorfinitsinneqartalernissaat Siumup anguniassavaa.

Umiatsiaararsortunut angallatersortunullu ingerlatsisinnaanermut ilinniarfimmik pilersitsinissaq Siumup sulissutigissavaa.

Nunatsinni inuussutissalerinermut ilinniarfik INUILI ineriartorteqqinneqartariaqarpoq, nunatta pisuussutaanik atuinissamut passussinissamillu ilinniarnerit annertunerujussuarmik aallunneqartariaqarput.

Qaffasissumik inuussutissalerinermik ilinniarsinnaanerit nunatsinni ilinniarneqarsinnaanngornissaat sulissutigineqartariaqarpoq.

Inuk tatigalugu – siunissaq upperalugu.

ILISIMATUSARLUNI ILINNIARTITAANEQ

Siunissami inuiaqatigiit atugarissaartut ilinniarluarsimasunik nutaaliullaqqittunillu innuttallit pilersinneqarnissaat qulakkiissagutsigu ilisimasat nutaat annertunerusullu pisariaqarput. Taamaattumik Siumut ilisimatusarluni ilinniartitaanerit eqqarsaatigalugit annertunerusumik iliuuseqarniarpoq.

Nunatta pisariaqartitai sulisoqarnermilu pisariaqartitat aallaavigalugit siunissami ilisimatusarneq ineriartortinneqartariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Ilisimatusarneq inuussutissarsiornermi nukittunerulersitsissaaq, aningaasatigut kulturikkullu ajornartorsiutinik aaqqiiniarnermi aqqutissiuissagami inuiaqatigiinnilu inerisaanermik annertunermik pilersitsissalluni.

Ilisimatusarfinni allanilu ilisimatusarnermik suliaqarfiusuni amerlanerusunik atorfinitsitsisoqartariaqarpoq, ilisimatusarneq orniginartuusariaqarmat pitsaasunillu atugassaqarfiulluni.

Nunatsinni ilisimatusarnermi paasisat inernerillu katersorneqartariaqarput. Nunanit allanit nunatsinnut ilisimatusarnermik ingerlataqartut pinngittooratik nunaqavissunik suleqateqartarnissaat, aammalu ilisimatusaqateqartarnissaat.

Nunatta issittoq avatangiisit pinngortitarlu pillugit ilisimatusarfeqalernissaa Siumup pimoorullugu sulissutigaa.

Oqaatsivut pillugit ilisimatusartoqarsinnaalertariaqarpoq.

ILAQUTARIIT

Ilaqutariit inuiaqatigiinni qitiupput. Angajoqqaat meeqqallu, meeqqap peroriartornerani ataatsimoortuarnissaat qitiutillugu ilaqutariit susassareqatigiinnerlu pillugu politikkissamik nutaamik pilersitsisoqassaaq. Tamatumani aamma nunani sanilerisatsinni misilittakkat iluatsilluartumik kinguneqarsimasut isumassarsiorfigineqassapput.

Ilaqutariit tunngavissinneqassapput meeqqat inuunerminni aallartilluarsinnaaqqullugit, tamanna piviusunngortinneqassaaq Inatsisartut, Naalakkersuisut, kommuunit, kattuffiit, angajoqqaat susassaqartullu allat tamaasa suleqatigiinnerisigut.

Angajoqqaat meeqqamik atugarisaannut akisussaanerpaapput. Angajoqqaat perorsaanikkut sumiginnaasarnerat pillugu tamat peqatigalugit ajornartorsiutip qaangerneqarnissaa Siumup anguniarpaa.

Peqatigisaanik ilaqutariinnik ataatsimoortitsilluni sullissineq nukittorsarneqassaaq, ilaatigut ilaqutariinnut højskolertitsisarnerit ingerlatiinnarneqarnerisigut piorsaaffiginerisigullu.

Ilaqutariit siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsisut piaartumik ikiorneqartarnissaat Siumup aqqutissiuutissavaa, taamaasiornikkut meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiisarneq aamma annikillisarneqarsinnaaqqullugu.

Ilaqutariit siunnersorneqartarnerat pitsaanerusunngorlugu ingerlaqqittariaqarpoq, tamatumunnga naammattunik ukiut tamaasa aningaasaliisoqartarnissaa qulakkeersimajuartariaqarpoq.

PEQQINNISSAQ

Siumup suliniutigiuassavaa innuttaasut peqqinnissakkut inooqatigiinnikkullu pitsaanerpaamik sullinneqarnissaat atugaqarnissaallu.

Innuttaasut tamatta peqqinnartumik inuuneqarnissarput nammineq akisussaaffigaarput. Innuttaasut tamatta pisussaaffigaarput inoqatitta peqqinnartumik inuunissaannut aqqutissiuusseqataassalluta.

Siumup timersoqartigiiffiit kattuffiata anguniagaa, nunatta nunarsuarmi inoqassutsimut sanilliullugu timimik aalatitsiffiunerpaanngornissaa, timitalersueqataaffigisariaqarpaa. Timersornermik suliaqartut kattuffiillu peqatigalugit periusissiortoqartariaqarpoq.

Peqqinnissatta sulissutiginerani inuiattut naleqartitavut makkua tunngavigineqassapput:

* Peqqissuuneq
* Torersuuneq
* Qiimasuuneq
* Akisussaaffeqarneq

Peqqinnissarput eqqarsaatigalugu taakkua inuiattut naleqartitatsinnut ilaasutut aalajangiutissavagut.

Nunatsinni innuttaasut najugaqarfinni tamani sapinngisamik assigiiaartumik sullinneqassapput. Innuttaasut nunaqarfinni isorliunerusunilu sullinneqarnerat pitsanngorsarneqartuartariaqarpoq eqaallisaavigineqartuartariaqarlunilu. Nunatsinni nakorsiat tamarmik pitsaanerusumik sullinneqartarnissaat Siumup anguniartuassavaa. Illoqarfinni nakorsiartarneq nutaamik aaqqissuunneqartariaqarpoq, innuttaasut amerlassusaat naapertorlugu sullissisoqalersillugu.

Innuttaasut kikkulluunniit aalajangersimasumik nakorsaqartalernissaat anguniarneqassaaq. Innuttaasut 60.000-iugutta, nakorsallu ataatsip innuttaasut 500-t sullitassarisassappatigit taava nakorsat 120-t pisariaqartinneqassapput, nakorsiartarneq eqqarsaatigalugu. Tamanna anguneqarsinnaasutut nalilerneqarpoq.
Inuit peqqissusaat salliutillugu anguniagaqarnermi peqqinnissaqarfimmi sulisussanik pissarsiniartarneq nunarsuup sinneranut ammaanneqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Peqqinnissaqarfimmi ingerlalluartumi pinaveersaartitsinermik aallaaveqartumik kikkut tamarmik sullinneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Atornerluisuusarneq inuiaqatigiit atugarissaarnissaannut ulorianartorsiortitsisarpoq. Tarnikkut inuttullu ajornartorsiuteqarnermik tunngavilimmik katsorsartariaqartut tamarmik akeqanngitsumik, eqaannerusumik sukkanerusumillu katsorsarneqarsin-naanissaat ammaanneqartariaqarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi akisussaaffiit agguataarnerat innuttaasunut paasisitsiniaassutigineqartariaqarpoq.

Nakorsat nunaqarfinnut tikittarnerat akulikinnerulersinneqartariaqarpoq.

Kræftimik nappaateqalersimasut tamarmik immikkut peqqissarneqarnerminnut pilersaarusiuunneqartarnissaat pingaartorujussuuvoq. Kræftimik nappaateqalersimasut katsorsarneqartarnerat Danmarkimi ingerlanneqartartoq aamma nunani allani, soorlu nunani avannarlerni, ingerlan-neqartarsinnaanissaa periarfissarsiuunneqassaaq, tamatumunngalu ilanngullu ilaquttat qaninnerit qanimut ikorfartueqataasinnaanissaat aqqutissarsiuunneqartariaqarluni.

Nunatsinni ullut aalajangersimasut iluini katsorsartinnerup aallartissimasariaqarneranik pisussaaffiliisinnaaneq Siumup ammaffigaa.

Kalaallit Danmarkimut peqqissariartarnerat nunatsinnut nuunneqartariaqarpoq. Danmarkimi ullumikkut suliaritittarnerit eqqarsaatigalugit minnerpaamik pitsaaqataanik nunatsinni ingerlanneqarsinnaanissaat siunertaralugu periarfissat pilersinniarneqassapput.

Peqqinnissakkut anguniagassat:

- Meeqqat toqusartut ikinnerulernissaat.
- Naartuersittartut ikinnerulernissaat.
- Ajoqusernerit ajunaarnerillu ikinnerulernissaat.
- Pujortartartut ikiliartuinnarnissaat.
- Ikiaroorniutit atugaanerisa anikillisartuarnissaa.
- Imigassamik atuinerup annikillisartuarnissaa.
- Nerisassat peqqinnarnerusut nerineqarnerulernissaat.
- Innuttaasut tamarmik sygesikringimik peqartariaqarput.
- Napparsimasut oqaaseqartartuannik pilersitsinissaq.
- Ernisussiortutut ilinniarnerit nunatsinni ingerlanneqarsinnaalernissaat.

Peqqissartunik nerisatigut sullissineq pitsanngorsarneqassaaq, kalaaliminernik nerisaqartitsinissaq periarfissaqartinneqarnerusariaqarpoq. Kalaaliminernik nerisaqarnerput annikippallaaqaaq, naak piniartortavut tunitsivissaaleqisartut, illuatungaatigullu nunanit allaniit neqinik eqqussuivallaarluta.

Napparsimavinni peqqissartullu inaanni uninngasut piumagunik kalaaliminertornissamut periarfissaat ullumikkornit pitsaanerunissaat isumagineqassaaq.

Kalaallit peqqissartut illuanni nerisaqarneq pitsanngorsarneqartariaqarpoq. Kalaaliminernik sassaalliuteqartarnernup annertunerujussuanngortinnissaa suliarineqartariaqarpoq.

Nunaqarfinni, isorliunerusuni illoqarfinnilu inukinnerusuni peqqinnissakkut sullissineq naammaginanngilluinnarpoq – sulisut ilinniarsimasut sulinngiffeqaraangata nunaqarfinni aqutsisut ilaatigut sulisunngortinneqartarnerat akuersaarneqarsinnaanngilaq

qaangerneqartariaqarlunilu. Nunaqarfinni ilinniarsimanngitsunik nakorsaatinik paarsissanik sulisoqartarneq pissusissamisuunngilluinnarpoq.

Nappaatit suulluunniit tunillaattarnerat annikillisinniarneqassaaq. HIV-p inuiaqatigiinni siaruaqqissinnaanera pimoorussinikkut pinngitsoortinniarneqassaaq.

Aalaatsitigut nappaateqalersarnerup pinaveersaarneqarnera annertusarneqassaaq, nappaatigineqalereersimatillugulu katsorsaaneq pitsanngorsarneqassalluni.

Nunatsinni timmisartunik ambulancetut atugassanik peqalertariaqarpugut, nunami immikkoortukkaartumik inissisimasussanik. Taamaaliornikkut aamma timmisartut qilimiguullillu atorlugit innuttaasut minnerpaamik qaammammut ataasiarlutik nakorsiarsinnaanissaat periarfissinneqassaaq. Ambulanceflyt nakorsamik, peqqissaasumik, tarnip pissusaanik ilisimasalimmik kigutilerisumillu inuttaqartinneqassapput, taakkualu nunatsinni Danmarkimiilluunniit pissarsiarineqarsinnaanngippata nunanit allanit sulisussat pissarsiarinissaat piareersimaffigineqassaaq. Tassa peqqinnissaqarfiup rejseholdiatut sulissapput.

Nuummi toqusunut ikuallaaviliortoqarsinnaanera nalilersorneqartariaqarpoq.

"Pipaluk" – alimasissumik nakorsiartarneq (telemedicin) - ullumikkut pioreersoq atorluarnerussaaq.

Peqqinnissaq eqqarsaatigalugu inuiannik sullissineq pitsanngorsaavigigutsigu, sinerissamilu sumiluunniit peqqinnissamik sullissineq annertusarutsigu, qularinngilarput 1,5 milliard koruunit pallillugit ullumikkut peqqinnissaqarfimmut atorneqartartut siunissami atorluarneqarsinnaalissasut, taamaalillunilu rejseholdinut ambulanceflynullu aningaasartuuteqarnerulernissaq allatigut sipaaruteqarsinnaalernermik kinguneqarsinnaassalluni.

Meeqqat inuusuttuaqqallu sakkortuumik tarnikkut suliassaalersimasut immikkut suliarineqarlutik ataqatigiissumik isumagineqartarnissaat piaartumik pitsanngorsarneqassaaq, taamatullu immikkut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut sullinneqarnerat pitsanngorsarneqassalluni susassaqartut tamaasa suleqatigalugit.

MEEQQAT INUUSUTTULLU

Siumup anguniarpaa meeqqanik inuusuttunillu qiimasumik toqqissisimasumillu periartortitsinissaq. Isumassuineq susassareqatigiinnerlu inuiaqatigiinni toqqammavittut inisseqqinneqarnissaannut innuttaasugut tamatta peqataanissarput Siumup kaammattuutigaa.

Meeraaneq kingusinnerusukkut inersimasunngornissamut piareersarfiinnaanngilaq, imminili naleqarluni. Misigisaqarluarluni, eqeersagaalluni toqqissisimallunilu meeraasimaneq inuup ineriartorneranut tunngaviuvoq pingaaruteqarluinnartoq. Meeqqat pisariaqartitaat ilaatigut isumagineqarsinnaapput ilaqutariinnut politikkeqarnikkut,

meeqqat ineriartornerannut angajoqqaat piffissaqartillugit akisussaaffimmillu tigummiarnissamut periarfissillugit.

Siumup anguniarpaa meeqqat, inuusuttullu toqqissisimasut, peqqissut, tarnikkut timikkullu nukittuut kinaassutsiminnillu ilisarisimannittut pilersinnissaat.

Siumup anguniartuarpaa ernereernerup kingorna sulinngiffeqartarnerup sivitsornissaa, angajoqqaanngortut sivisunerpaamik meeqqatik angerlasimaffimmi toqqissillutik najorsinnaaniassammatigit. Angajoqqaanngortut sivikinnerusumik sulisinnaanissamut qinigassaqartariaqarput. Siumup aamma anguniarpaa pisortat suliffeqarfiini tamani akissaatitigut annaasaqaataangitsumik sulinngiffeqartarnerup ingerlanneqartarnissaa, taamatullu ilaqutariinnut politikkip pilersinnissaa.

Ilaqutariiussuseq suliffeqarnerlu oqimaaqatigiittariaqarput. Meeqqat tamarmik ilinniarsimasunik perorsaasulimmi meeqqerivimmiinnissamik neqeroorfigineqartariaqarput. Meeqqerivinni sulisut ilinniarsimanngitsut ilinniartinneqartarnissaat isumannaartariaqarpoq. Ilaqutariit meerartallit pitsaanerpaamik sullinneqarnissaat anguniarlugu, meeqqerivinni meeqqanik sullissisut siunnersorteqalernissaat periarfissinneqassaaq, angajoqqaat qanimut suleqatigalugit.
Meeqqerivinni, meeqqat atuarfianni, ilinniarfinnilu ilaqutariinnermut meeraqarnermullu tunngasut atuarfiup peqqinnissaqarfiullu akornanni aaqqissuussaasumik aalajangersimasumillu siunertaqartumik ingerlanneqartalernissaat anguniagassatut siunniunneqarpoq.

Meeqqanik inuusuttunillu sullissivinnut tamanut taakkunanilu sulisunut piumasaqaatitigut aaliangersakkat pisariaqartitamut naleqqussarnissaasa suliarineqarnissaallu siunniunneqarpoq.

Meeqqat inuusuttullu angajoqqaaminnut utoqqartaminnullu attaveqarnerulernissaat anguniarlugu angajoqqaat peqqinnartumik inuuneqarnissamik qaammarsarneqarnikkut piumaffigineqarnerulissapput. Tapersersorneqarnerup immersorneqarnerullu ingerlaavartuunissaat kaammattuutaajuas-saaq.

Meeqqanut akisussaaffeqartunut, angajoqqaajusunut inatsisitigut piumaffiginninneq ersarissarneqassaaq, angajoqqaajusugullu tamatta meeqqatta pitsaanerpaamik atugaqarnissaat siunertaralugu sulinissatsinnut immitsinnut piumaffigineruniissarput tamatta isumagissagipput Siumup kaammattuutigaa.

Meeqqat Inuusuttuaqqallu pisinnaatitaaffiisa illersorneqarnissaat timitalikkamik isumagineqartoq ingerlaannassaaq, inatsisitigullu nutarterinerni meeqqat inuusuttuaqqallu qitiutinneqarlutik pisariaqartitaallu salliutinneqarlutik allannguinerit suliarineqartassapput. Siumup qulakkeerniarpaa meeqqat pisinnaatitaaffiisa ersarissumik inuiaqatigiinnut paasititsiniutigineqartarnerisa ingerlaannarnissaa.

Suliassaannut ilanngullugit makku pingaartinneqassapput:

Meeqqat oqaaseqartartuata meeqqat pillugit misissuinerminni saqqummiutta-gaasa malitseqartinnissaat Siumup eqqumaffiginiarpaa.

UTOQQAAT

Utoqqaat pillugit politikkitsinni inuup naleqassusia aallaaviuvoq – tamatumalu siunertaasa ilagaat toqqissisimaneq pitsaassuserlu.

Nunatsinni utoqqanngorluni inooqataaneq nuannersuusariaqarpoq. Utoqqaat illoqarnikkut sussassareqatigiinnikkut aningaasaqarniarnikkullu atugarissaartut inuiaqatigiinni suleqataajuarnissamut piumassuseqassapput, taamaattumik utoqqaat ajunngitsunik atugaqarnissaat periarfis-saqartitaanissaallu Siumup sulissutigiuarpaa.

Utoqqaat sulisinnaasut sulisinnaajuarnissaat suliffeqarfinnit pisussaaffiujuartariaqarpoq.

Innuttaasut utoqqalisut suliffeqareernermiit utoqqalinersiuteqalernissamut pitsaasunik atugassaqarnissaat qulakkeerneqassaaq, suliffeqarfiillu tamatumani akisussaaqataanerat pissusissamisoorpoq.

Utoqqaat imminnut ikiorsinnaanngitsut nammineq angerlarsimaffimminni sapinngisamik sivisunerpaamik najugaqarnissaat qulakkeerneqassaaq, angerlarsimaffimmi ikiorteqarnikkut. Utoqqaat ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut angerlarsimaffinni, paaqqinnittarfinni ininilu illersugaasuni pitsaasunik naammattunillu inissaqartinneqassapput.

Nunatsinni puigortunngortut amerliartorput, taamaattumik puigortunngortunik sullissineq pitsanngorsarneqartuartariaqarpoq.

Siumut isigaluni utoqqalinersiutissanut aningaasaateqarfinnik aaqqissuussinikkut utoqqaat aningaasaqarnikkut pitsaasunik atugaqarnissaat qulakkeerneqassaaq. 66-iniik ukioqalernermik utoqqalinersiuteqalersinnaaneq periarfissaajuartariaqarpoq. Utoqqaat utoqqalinersiutillit saniatigut isertaqarusuttut periarfissaqartuartariaqarput utoqqalinersiutiminnik ilanngaaffigineqaratik. Utoqqaat tamarmik nalingiimmik utoqqalinersiuteqassapput, katissimaneq, aappariinneq najungaqatigiinnerluunniit apeqqutaatinnangu.
Siumup pingaartippaa Utoqqaat Nipaata Kattuffiat ersarissumik utoqqarnut politikkeqarnertigut qanimut suleqatigineqartuarnissaa. Kommunit aaqqissuuteqqinneqarsimanerat ilutigalugu utoqqaat siunnersorteqartarnissaat isumannaarneqatariaqarpoq.

Siumup sulissutigaa inoqarfinni tamani utoqqaat ataatsimuualaartarnissamut timersoqatigiittarnissamullu periarfissaasa pitsaanerulersinneqarnissaat.

Utoqqartatsinnut soraarnerussutisiat tungaatigut minnerpaaffiliinissaq anguniarneqassaaq. Aalajangersimasunut aningaasartuutit akilereerlugit utoqqaat naammattunik aningaasaateqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Utoqqaat illuinik sanaartornerit immikkut misissuiffigineqartariaqarput.

Puigortunngortut pillugit sullissinissaq sinaakkusiinissarlu, soorlu ineqarnikkut kiffartuunneqarnikkullu atugaannut naleqquttumik aaqqisuussisoqassaaq.

ISUMAGINNINNEQ

Inuiaqatigiit ineriartoqqinnissaannut siuariartornissaannullu atugarissaarneq tunngaviussaaq. Inuiaqatigiit atugarissaarnikkut nukittuumik inissisimasut ilaqutariit tunngavissaraat ikiorneqarnissamillu pisariaqaritsisut ikiorneqarnissaat qulakkeertariaqarluni. Inuiaqatigiit atugarissaarnerat pitsaasoq tassaavoq peqqinnissamut ilinniarnissamut suliffeqarnissamullu atugarisatigut periarfissaqarneq, sumi inissisimaneq apeqqutaatinnagu.

Siumut tunngaviusumik isumaqarpoq nunatsinni innuttaasoq kinaluunniit peqqissoq imminut napa-tinnissaminut killilerneqanngitsoq. Nunatsinni inuk kinaluunniit atugarisami pitsanngorsartuarnis-saanut akisussaaqataavoq. Isumaginninnermut ikiorsiissutit sulinerup akilersinnaanerujuarnissaanik qulakkeerinnittumik annertussusilerneqartariaqarput.

Siumut isumaqarpoq innuttaaqataasoq kinaluunniit pisussaafeqartoq ilaquttaminut, qanigisaminut nunaqqatiminullu inooqataanermini timikkut tarnikkullu inuunerup atoruminartuunissaanut suleqataanikkut akisussaaqataassalluni.

Siumut isumaqarpoq inunnik isumaginninnikkut sullissinerit ikiorsiisarnerillu tamarmik, naatsorsueriaatsit naleqassutsimik aallaaveqartut sakkugalugit, ingerlaavartumik nalilersorneqartariaqartut naleqqussartuarneqarlutillu. Taamaaliornikkut nunatsinni sullinneqartunut tamanut sullissineq pitsaanerpaaq naligiinnerusorlu anguneqassaaq, tamannalu ineriartortinneqassaaq Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiinnerisigut. Isumaginninikkut sullissineq imminut ikiornissamik aallaaveqartillugu ingerlanneqartassaaq.

Siumut isumaqarpoq inunnik sullissinermi sulisorisat tamarmik ataavartumik pikkorissartinneqartarnissaat periarfissaajuartariaqartoq.

Isumagineqarnissamik pisariaqartitsisut imminut ikiorsinnaanngorlugit ikiorserneqartarnissaat Siumup politikkerisaa aamma kommunerujussuit siunnerfigisariaqarpaat.

Maannakkut ajornartorsiutaavoq isumaginninnerup iluani ilinniarsimasut illoqarfinni anginerniikkumanerunerat. Taanna atorfinitsitsinermi isumaqatigiissutitigut eqaannerusumik aaqqiiffigisariaqarpoq.

Suliagut tamarmik meeqqanik ilaqutariinnillu ingerlallualersitsinissamik siunertaqarput:

- Inunnik sullissisut ilisimasaasa atorluarneqarnerunissaat siunertaassaaq.
- Ilaqutariit siusinaartumik ikiorserneqartarnissaat anguniarneqassaaq.

- Angajoqqaarsianngortitsisarneq nukittorsarneqassaaq, institutioninut tunniussisarneq annikillisarneqarluni. Ilaqutariit iluani angajoqqaarsianngortitsisinnaaneq ataqatigiittumik aaqqissorneqarnissaa anguniarneqassaaq.
- Angajoqqaarsianut tapiissutit naleqquttumik inissinneqarnissaat anguniarneqassaaq.
- Kommunit akornanni assigiimmik inatsisit tunngavigalugit sulisoqassaaq, tamanna anguniarlugu ataqatigiissaarisussamik pisariaqartitsisoqarnera oqariartuutigineqartariaqarpoq.
- Tarnikkut napparsimasut saaffiginninnissamut ikorfartorneqarnissaat pimoorullugu anguniarneqassaaq.
- Tarnimikkut innarluutillit periutsit allat atorlugit ikiorsersorsinnaanissaat sutigut tamatigut anguniarneqartariaqarpoq.
- Atuarfeqarfinni inunnik isumaginninnermi siunnersortinik kommunini tamani pilersitsinissaq angunianeqartariaqarpoq.
- Inunnik isumaginninneq assannik amerlasuunik pisariaqartitsivoq siunissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu utoqqaat amerliartortussaapput, taamaattumik siunissami sulisussat isumannaarnissaat aqqutissiuunneqartariaqarpoq.
- Inunnik isumaginninnerup iluani pisinnaatitaaffiit, soorlu angajoqqaat innarluutilimmik meerallit pisinnaatitaaffii, erseqqarissumik paasinartumillu susassaqarfinni saaffiginnittarfinnilu takuneqarsinnaaneri aqqutissiuunneqassapput Innarluutillit oqaaseqartartortaavat peqatigalugu.

INUIT INNARLUUTILLIT

Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii illersorlugit sulinerup ingerlanneqarnissaa qulakkeerumallugu Inuit innarluutillit oqaaseqartartuat Siumup siuttuuffigisaanik pilersinneqarpoq. Inuillu innarluutillit pillugit inatsit nutarterneqartuarluni.

Nunatsinni timikkut ersinngittumillu innarluutillit ikiorserneqartarfiisa isumagineqartarnerisalu pitsanngorsarneqartuarnissaat qulakkeersimaniarlugu naleqqussarneqartassapput. Angerlarsimaffimmi pisariaqartitat aallaavigalugit pisortanit ikiorsiisarnissaq pitsaanerpaamik naleqqussarneqassaaq. Taamatullu nunatsinni inunnut innarluutilinnut najugaqarfiit pisariaqartitsinermut naapertuuttut sulisoqarnikkullu naleqqussaaffiusut sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlanneqassapput.

Innarluuteqarnermi pisinnaasat sulisinnaassuserlu aallaavigalugit, suliffinnut naleqquttunut sulisumut suliffeqarfimmullu iluaqutaasumik, periarfissaqartitsilernissamik naleqqussaasoqassaaq.

Angajoqqaat illoqarfigisami avataani paaqqutarineqartumik inummik innarluutilimmik qitornaqartut ukiumut ataasiaq akiliunneqarlutik qitornaminnik tikeraarsinnaatitaalernissaat kommuunerujussuit peqatigalugit suliarineqartariaqarpoq.

Inuiaqatigiit avatangiisillu piareersarneqassapput inuit innarluutillit akuusinnaanngortillugit, soorlu qamutinik assakaasulinnik atuisut suliffeqarfinnut, pisortat kommunillu allaffeqarfiinut, aningaaserivinnut allanullu isersinnaanngortillugit.

Inuit innarluutillit tarnimikkullu nappaatillit isumagineqarnerat pitsaanerpaaq angujumallugu sullissinissamik ilinniagallit amerlisarneqassapput ullumikkullu sulisorineqartut pikkorissartuarnissaminnut periarfissaqartinneqartassallutik.

Timikkut tarnikkullu innarluutillit inissaqarnertigut, atuarfeqarnertigut, sulisoqarnertigullu piorsaaffigineqassapput, pisariaqartitaallu naapertuuttumik Namminersorlutik Oqartussanit Kommunerujussuarnillu aningaasalersorneqarlutik.

Nunatsinni tarnikkut nappaatillit isumagineqarnerat pitsanngorsarneqartuassaaq atornerluisunullu katsorsaasarneq piorsarneqartuassalluni.

Timikkut innarluutillit inissaqartinniarnerat piorsarneqassaaq, ininik naleqquttunik sanasoqarneratigut, nammineersinnaanngitsullu eqqarsaatigalugit najugaqarfinnik pilersitsiortornikkut.

Inunnik innarluutilinnik meerallit pitsaanerusumik kiffartuunneqassapput. Inunnut innarluutilinnut sullissisut ataasiakkaat aalajangersimasumik inunnik innarluutilinnik sullissisutut sungiussisimalluartut amerlisarnissaat sulissutigineqassaaq. Inuit innarluutillit illoqarfimmut allamut inissinneqarsimasut pisariinnerusumik sullinneqartarnissaat aamma pisariaqarpoq. Inuit innarluutillit ajunnginnerusumik atugaqassappata pisariaqarpoq angajoqaat attavigilluarneqartarnissaat. Inuit innarluutillit ilaqutta-

minnut tikeraartinneqartarnerat aaqqissuussaanerusumik tamanullu naammaginartumik ingerlanneqartariaqarpoq.

Timikkut tarnikkullu innarluutilinnik sullissisut ataavartumik pikkorissartinneqartarnissaat pisariaqarpoq.

Ersinngitsumik innarluutillit paasineqajaarnerusalernissaannut iliuusissat pilersinneqassapput, sullinneqartarnerisalu pitsanngorsarnissaat Siumup sulissutigissavaa. Angajoqqaat ersinngitsumik innarluutilinnik meerallit ulluinnarni oqilisaaffigineqartarnissaasa aqqutissiuunneqarnissaa nalilersorneqassaaq.

Meeqqerivinni sulisut innarluutit pillugu pikkorissarnissaat pillugu periarfissiisoqassaaq siusinnerusukkut sullissineq anguniarlugu.

Inunnut innarluutilinnut angajoqqaat immikkut ittumik sulinerup tungaatigut oqilisaaffigineqartarnissaasa aqqutissiuunneqarnissaa anguniarneqassooq.

PINAVEERSAARTITSINEQ KATSORSAANERLU

Pinaveersaartitsineq aqqutigalugu inuiaat peqqinnarnerusumik inuuneqarnissaannut aqqutissiuussineq isumaginniffiit tamarmik suleqataaffigisaannik ingerlanneqartariaqarpoq. Pinaveersaartitsinermik suliaqarneq nukittorsarneqartuassaaq – qitiusumi najugaqarfinnilu ataasiakkaani. Suliniarnermi innuttaasut suleqatigineqassapput.

Pinaveersaartitsineq pillugu Siunnersuisoqatigiit nuna tamakkerlugu atuuttut ataavartumik anguniakkanik periusissanillu naleqqussaallutik siunnersuusiortassapput, inuiaqatigiit naleqartitaat pingaartitaallu aallaavigalugit.

PAARISA tassaassaaq pinaveersaartitsinermi suliniarnermi aamma peqqissutsimik siuarsaanermi Naalakkersuisoqarfinni kiisalu kommunini suliniutinut attaveqaataallunilu ataqatigiissumik suliniarnissamut siuarsaasoq. PAARISAP suliaasa pitsaasut innuttaasut akornanni suli sunniuteqarnerusumik atuutsinneqalernissaat siunertaralugu Naalakkersuisut kommuunerujussuillu aaqqissuusseqatigiinnissaat Siumup sulissutigissavaa. Ullumikkut aningaasarpassuit pinaveersaartitsinermut PAARISA INUUNERITTA-lu aqqutigalugit atorneqartarput, aningaasallu taakku atorneqartartut kommunerujussuit aaqqissuunneqarnerini atorneqartarneri naleqqussartariaqarpoq.

Sukkumik atornerluinerup pinngitsuuisinnaajunnaarnerullu nappaatitut akuerisaalernissaa pisariaqarpoq. Siusinaatumik sukkumik atornerluisuusarnerup pinngitsuuisinnaajunnaartarnerullu pinaveersaartinnissaat sulissutigineqartariaqarpoq.
Ullumikkut inuusuttorpassuit naartuersittarput tamannalu inuttut naleqassutsimut annertuumik sunniuteqartarpoq peqqinnissaqarfinnullu annertoqisumik suliakkersuilluni. Pinaveersaartitsinerit inuusuttut ornittagaani klubbini, timersoqartigiiffinni allanilu annertusarneqartariaqarput.

Pinaveersaartitsinermik suliat annertusineqassapput, aamma kinguaassiuutitigut atornerluisut atornerlugaasimasullu sullinneqalerneri nanginneqassapput.
Tupamik pujortartarneq akiorniarlugu siusissukkut pinaveersaartitsisoqartariaqarpoq. Tupamik pujortaliaartartut ikiaroornartumik atornerluisunngornissaannut qaninnerusarmat.

Imerajuttunik, ikiaroorajuttunik aningaasanoorajuttunillu pinngitsuuisinnaanermik katsorsaanerit tamarmik peqqinnissaqarfiup iluaniilersinneqassapput. Katsorsaasut peqqinnissaqarfimmi atorfeqartuussapput, innuttaasullu peqqissarnissamik pisariaqartitsisut akeqanngitsumik katsorsartissinnaalernissaat isumagineqassalluni.

Najugarisami sunngiffimmi sammisassaqartitsinerit peqqinnartunik nuannersunillu imaqartikkumallugit innuttaasut namminneq peqataanissaat aqqutissiuutissavarput.

Isumaginninnermut ukiut tamaasa aningaasartuuterpassuaqartarneq eqqarsaatigalugu pinaveersaartitsinermut aningaasaliissuteqarluartarnikkut siunnersuisarnerit pitsaanerulernerisigut isumaginnernermut aningaasartuutaasartut apparsarneqarsinnaassapput.

INUIATTUT ILEQQUT – PIORSARSIMASSUSEQ – KULTURI

Nunarput ingerlanneqassaaq Kalaallisut oqaatsivut pisortatigoortumik oqaasiusut atorlugit.

Taamaattumik oqaatsit pillugit inatsit oqaatitsinnik illersuisoq pilersinneqartariaqarpoq.

Nunarput namminersorluni kulturikkut pitsaasunik atugassaqartitaasoq Siumup anguniagaraa, tamannalu ilaatigut *"Kulturip ulluanik"* pilersitsinikkut annertusarneqassaaq.

Inuiaqatigiit atugarissaartut ilisarnaatigilluinnartarpaat kulturikkut sunngiffimmilu uummaarissumik peqataalluartut. Inuiaqatigiit tamatta suliassaraarput nunaqqatitta kulturikkut sunngiffimmilu peqataanissaannut pitsaanerusunik tunngavissiornissaq kiisalu nunaqqatigiittut qaammarsaqatigiinnissaq.

Piorsarsimassutsikkut ineriartortitsineq tassaassaaq inuiaqatigiinnit aallavilik, inuiaqatigiit kissaataat aallavigalugit. Siumumi isumaqarpugut piorsarsimassutsimut pisortaniit aningaasaliissutaasartut Naalakkersuinikkut siunertarineqartunut naapertuuttuusassasut.

Nunatsinni kalaallisut oqaatsitta siunissami ajunngitsumik atugaanissaat Kalaallisullu atuakkiortarnerup ineriartortittuarnissaa siunertaralugu Kalaallit Nunatsinni atuakkiortunngorniarfimmik pilersitsisoqarnissaa Siumup sulissutigissavaa. Nunatsinni naqiteriveqaqqilernissaa Siumup anguniassavaa. Siumup sulissutigissavaa kalaallit atuakkiortuisa atuakkiai erianartut ullumikkullu naqiterneqarunnaarsimanertik aallaavigalugu pissarsiariuminaallisimasut naqitertinneqaqqinnissaat. Naqiterinernut ilanngullugit atuakkiat E-Book-inngorlugit immaqaluunniit atuakkat atuffassissutitut pissarsiarineqarsinnaanngornissaat sulissutigineqartariaqarpoq.

Siumup anguniarpaa nunatsinni suliffeqarfiit pisortat ingerlataat tamarmik oqaatsit pisortatigoortut – Oqaatsivut – atorlugit ingerlatsiviussasut. Siumup anguniarpaa pisortatigoortumik oqaatsit tamakkiisumik atuutsinneqalissasut kingusinnerpaamik ukioq 2025 nallertinnagu, pisortat suliffeqarfiini sulisut oqaatsitsinnik atuinngitsut pisortatigoortumik oqaatsitsinnik ilinniarsinnaanissaminnut pinngitsooratik periarfissineqassapput.

Tusagassiuinermut tunngatillugu siammasissumik aallakaatitassiortarnerup nukittorsarnissaa pingaaruteqarpoq. Tusagassiornermi pitsaassuseq qaffasinnerpaaq anguniarlugu TV-qarfinni radioqarfinnilu tamani tusagassiuisut teknikerillu ilinniarsimasut atorneqarnissaat anguniarneqassaaq. Tusagassiutit nukittuut pilersinneqassapput tamat oqartussaaqataaneranut pingaaruteqarmat. Tusagassiutinik kiffartuussinissamik isumaqatigiissut ullutsinnut naapertuuttunngortillugu nutarteqqinneqassaaq. Aaqqissussaanermi oqartussaasut tassaassapput inuiaqatigiinni ilisimasaqarnertik, naleqartitatsinnik oqaatsitsinillu piginnasaqarnertik ilisimasaqarnertillu toqqammavigalugu atorfinitsinneqarsimasut.

Aaqqissugaanikkut oqaatsitta piujuaannartinneqarnissaat sulissutigineqassaaq.

Nunap aqqinik tammatsaaliuinissaq inuiattut ileqqunik oqaluttuarisaanerannillu tammatsaaliueqataavoq. Taamaattumik nunap aqqinik nalunaarsuineq qaammarsaanerlu sukumiisumik suliarineqartariaqarput.

Piorsarsimassutsikkut inuusaatsikkullu kalaallit oqaluttuarisaaneranni eriagisassat pingaaruteqartut najukkani ataasiakkaani katersugaasivinni, Nunatta Katersugaasiviani Allagaateqarfianilu, atuagaateqarfiillu allat aqqutigalugit tammatsaalineqassapput. Nunatsinni eriagisassanik misissuisinnaaneq periarfissagissaarnerus-saaq. Nunatsinni eriagisassat ajornannginnerusumik periarfissaqarluni ilinniartunit atuartunillu misissorneqarsinnaalissapput. Toqqortat eriagisassat innuttaasunit takuneqarsinnaanissaat aammalu takornarissanit alutornartutut alakkarneqarsinnaanissaat periarfissaasariaqarpoq. Taamaattumik katersugaasivigillisaanerit aammalu annertusaanerit aallunneqartariaqarput.

Eqqumiitsuliortut, sanaluttartut, atuakkiortut nipilersortartullu suliaminnut atatillugu pikkorissartinneqartassapput, suliaminnillu ingerlatsiffissaannik ineriartortitsisoqassalluni. Namminersorlutik Oqartussat Katuamut tapeeqataasarnerat aqqutigalugu annertunerusumik periarfissiisoqassaaq sinerissamut Katuap aaqqissugaanik siammaterisarnissaq. Nunani avannarlermiut naggueqativullu annertunerusumik kulturikkut suleqatiginerussavagut.

Nuummi kalaallisut oqaatsitta nukittorsarnissaat avaqqunneqarsinnaajunnaarpoq. Taamaattumik immikkut iliuuseqarluni oqaatsitta tammatsaaliornissaat suliarineqartariaqarpoq.

Eqqumiitsuliorneq, isiginnaartitsineq, nipilersorneq, erinarsorneq timersornerlu meeqqerivinni, meeqqat atuarfiini ilinniarfinnilu allani pingaartillugit ilinniartitsisutigineqartassapput.

Filmiliornerup nunatsinni ineriartornera annertusaavigineqartariaqarpoq, tamanna ilaatigut filminstitutsiliornikkut anguniarneqassaaq.

Atuakkiortut atuakkiaannik naqiterisarneq annertunerusumik nunatsinni naqiterneqartarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Inuiattut ileqqutoqqagut tammatsaaliniarlugit piniakkanik killilersukkanik agguaassisarnermi immikkut inuiattut piniariaasitoqaq atorlugu piniartunut pisassiisarnissaq eqqunneqartariaqarpoq.

TIMERSORNEQ

Inuiaqatigiit timikkut anersaakkullu peqqissut pilersinneqassapput, ilaatigut timersornikkut periarfissat annertusarneqarnerisigut.

Siumup, Timersoqatigiiffiit kattuffiata anguniagaa 2030 nallertinnagu nunatta nunarsuarmi timimik aalatitsiffiunerpaanngornissaa, tapersersorpaa.

Nunaqarfinni timersornikkut kulturikkullu ineriartortitsinerup nukittorsaavigiuarnissaa ilutigalugu timersortarfeeqqanik/katersuuffigisinnaasanik nunaqarfinnut naleqquttunik sanaartornerup ingerlaqqinnissaa Siumup pingaartippaa. Nunaqarfinni sunngiffimmi sammisassaqartitsivinnik, ukioq tamaat atorneqarsinnaasunik pilersitsisarnissaq Siumup anguniagaraa.

Timersornermut Højskolimik nunatsinni pilersitsioqarnissaa suliniutaavoq, pilersitsisoqareeraluarpalluunniilli nunani allani timersornerup tungaatigut ilinniarfiit suleqatigalugillu atorluarneqartuarnissaat periarfissaajuaannartariaqarpoq.

Qimusserneq kulturitoqqamik tammatsaaliuineruvoq, taamaattumik Siumup pingaartippaa qimussertartut kattuffiat suleqatigalugu qimussertarnerup tammatsaaliorneqarnerata sulissutigineqartuarnissaa.

Meeqqanik inuusuttunillu sungiusaasut aqutsisullu pitsaanerusunik atugassaqarnissaat Siumup aqqutissiuutissavaa. Meeqqat inuusuttullu sunngiffimminni peqqinnartunik sammisaqarsinnaassapput timersorneruppat, kulturikkut sulineruppat, inuusuttunulluunniit sammisaqartitsineruppat, soorlu nipilersornerit assigisaallu. Sunngiffimmi ilinniartitsinerit nukittorsarneqartariaqarput.

Nunatsinni timersornerup inuussutissarsiutitut ingerlanneqarsinnaalernissaata periarfissarsiuunneqarnissaa suliarineqartariaqarpoq. Nunatta nunanut allanut unammisartuisa timersornikkut pikkorissiartortuarsinnaanissaat ilanngullugu.

Nunatta erfalasua atorlugu OL-mi nunarsuarmioqatillu unammiuaarnerini allani peqataasoqarsinnaalernissaa Siumup anguniarpaa.

E-sport nunatsinni siuariartorpoq. Taamaattumik Siumup E-sport timersuutitut akueralugu tapersersorpaa.

ILAGEEQARNEQ

Siumup anguniarpaa kalaaleq timikkut tarnikkullu toqqissisimasoq suleqataasorlu. Ilukkut nukittuujuneq inuunermilu ingerlalluarneq Siumup anersaaraa.

Nunatsinni pisortatigoortumik oqaluffeqarnermi Ilagiit Kalaallit Lutherikkuusut tunngaviupput.

Upperisarsiorneq inunnut ataasiakkaanut misigissutsinullu tunngalluinnartuuvoq, taamaattumik nunatsinni upperisarsiornermi sammiviit assigiinngitsut ingerlanneqarsinnaasariaqarput.

Siumup ataqqivaa ilagiit lutherikkuusut ilagiit danskit (folkekirken) ingerlanermini tunngavii assigalugit ingerlanera. Siumut isumaqarpoq nunatsinni ilagiit nammineq siulersuissasut ilagiinni qullersaqarfik sinniisullu peqatigalugit. Nunatsinni Ilagiinni aaqqissugaanikkut naleqqussaanissaq Siumup suleqataaffigerusuppaa, ilagiit qullersaallu peqatigalugit.

Ilagiinni sulisooreersut sulisussallu pikkorissartinneqartarnerat iliniartinneqartarnerallu aaqqissuulluagaasumik aaliangersimasumillu ingerlanneqartalissaaq. Ajoqinngorniartarneq aaqqissuuteqqinneqassaaq ukiut tamaasa ajoqinngorniartunik aallartittoqartalernissaa siunertaralugu.
Ilagiinnik sullissiviit, oqaluffiit, palasit illui il.il. ullutsinnut naleqquttumik nutarterneqassapput ingerlaavartumillu aserfallatsaalineqartarnissaat isumannaarneqassalluni. Palasit illuisa ingerlanneqarnerannut akisussaaffik A/S Inissiaatileqatigiiffik Inip tigussavaa.

KOMMUNIT

Kommunit namminersortuunerat Siumup aallartinnerminiilli ataqqisaraa tamaaginnarnissaalu sulissutigiuassallugu. Siumup anguniarpaa kommunit aningaasaqarnikkut suliassatigullu namminersortuunerisa ineriartortinnissaat, kommuninik aaqissuusseqqinnermi pilersaarusiaasimasut isumaqatigiissutillu nutaat naapertorlugit.

Kommuunit ataatsimut kattussuutillugit Kommuunerujussuarnik pilersitsinerup kingorna paasinarsivoq Tasiilap Ittoqqortoormiullu Sermersuup Kommuunianut ilaatsinneqalernerat sorpassuartigut kangiani najugaqartunut nukillaarsaataasoq. Nunatta kangia ineriartoqqittariaqarpoq innuttaasut kinassuseqarnerat nammineersinnaanerallu pingaartilluigit. Taamaammat Nunatta kangiata immikkut Kommuuninngortinissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Kommuuninut politikkimut tunngaviusumik Siumup siunertatut angunigarai:

- Nunatsinni najungaqarfiit nalingiimmik ingerlanneqassapput.
- Nunatsinni sumiluunniit najugaqaraluarutta pitsaasunik atugaqassaagut.
- Najugaqarfiit tamarmik ineriartortitsinissamut ingerlatseqataasinnaanerat Naalakkersuinikkut qulakkeerneqassaaq.
- Nunatsinni sumiiffiit ineriartortissallugit kajuminnarnerusariaqarpoq, najugaqarfigissallugit aningaasatigullu piorsassallugit. Illoqarfik pingaarneq, illoqarfiit allat immikkoortortallu tamarmik ilisarnaateqarput, nukittuffeqarlutik ineriartornermullu periarfissaqarlutik.
- Kommuunini kiffartuussineq, suliffissaqarneq aningaasatigullu atuagassaritaasut naligiinnerunissaat anguniarlugu ineriartortitsineq ingerlanneqassaaq.
- Kommuunit ineriartornissaannut suliniuteqarnermi kommunerujussuup aningaasatigut, isumaginninnikkut avatangiisitigullu nammineq napatissinnaanissaa anguniarneqartassaaq.
- Kommuunit nukittuffii ineriartornissamullu periarfissai aallavigalugit ineriartortitsineq ingerlanneqartassaaq.
- Kommunalbestyrelsip aaqqissugaanera nalilersoqqinneqartariaqarpoq.
- Kommuunini ineriartortitsinermut suliniutit kommunimi najugarisanilu piginnaasat nukittuffiillu aallaavigalugit ingerlanneqartassapput.
- Kommuuninik ineriartortitsineq siuarsarneqartassaaq Namminersorlutik Oqartussat, kommunit, suliffeqarfiit, suliniaqatigiiffiit allallu ataqatigiissaarnerisigut.
- Pisortat ingerlataanni namminersortuni siulersuisulersuisarnermi kommuni sumiiffigisaata siulersuisuni immikkut inissaqartinneqartariaqarpoq.
- Ineriartornermut arlalippassuartigut Kommunerujussuit akisussaapput, taamaattumik kommunerujussuit suliassat akisussaaffiillu annertuut isumaqatigiissutit tunngavigalugit ingerlateqqissavaat.
- Kommuunit pisussaaffigaat nunaqarfinni aqutsisut annertunerpaamik nunaqarfimminnut tunngasunut akisussaaffilissallugit.
- Nunaqarfiit pillugit Nuummi 2017 ataatsimeersuarnermi anguniakkat ingerlariaqqinnissamut innersuunneqarput.
- Kommunerujussuit kattuffeqalertariaqarput.

Kommunerujussuarnik naleqqussaaqqissinnaaneq kommunerujussuarmi innuttaasut amerlanerussuteqartut piumasarippassuk aammalu tamanna kommunalbestyrelsip isumaqatigiittup piumasarippagu Siumup ammaffigaa.

Siumup qulakkeerniarpaa kommunerujussuit imminnut napatissinnaalernissaat, kommunerujussuit immikkuullarissusaat, naleqassusaat nukittoqutaallu aallaavigalugit. Kommunerujussuarni inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinissami tunngaviuvoq uumas-susilinnik uumaatsunillu atorluaanerulernissarput. Kommunerujussuit namminneerlutik nunanik allanik suleqateqarnissamut periarfissatik naapertorlugit inuutissarsiornikkut allatigullu ineriartortitsinerminni suleqateqartarnerat pissusissamisoorpoq.

PISORTANI ALLAFFISSORNEQ

Nunatsinni pisortani allaffissornikkut aammalu nutserinertigut aningaasartuuteqartarneq annertooq suli maannamut appariartunngitsoq annikillisinneqarnissaa suliniutigineqassaaq. Tamatumani Namminersorlutik Oqartussani naalakkersuisoqarfinni assigiinngitsuni pisortanik atorfinititsinerni inuiaqatigiinnik ilisimasaqarneq, naleqartitanik oqaatitsinnillu piginnaasaqarlunilu ilisimasaqarneq salliutillugit nalilersuinermi tunngavigineqartassapput.

Pisortat suliffeqarfiutaasa naqitertittagaat nunatsinni naqitertinneqartarnissaat sulissutigineqassaaq.

NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT SULIFFEQARFIUTAAT

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaat sineriammut nuunneqarsinnaanissaat iluaqutaanerpaaffissaa ujartorlugu misissorneqassaaq.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaat Danmarkimiittut nunatsinnut nuunneqarnissaat siunertaralugu suliniarnissaq ingerlateqqinneqassaaq.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaanni assigiinngitsuni pisortanik atorfinititsinerni inuiaqatigiinnik ilisimasaqarneq, naleqartitanik oqaatitsinnillu piginnaasaqarlunilu ilisimasaqarneq salliutillugit nalilersuinermi tunngavigineqartassapput.

Inuit piginnaaneri aallaavigalugit ingerlatseqatigiiffinni siulersuisuliisarneq isumagineqassaaq, tamatumani inuiaqatigiinnik ilisimasaqarneq, naleqartitanik oqaatitsinnillu piginnaasaqarlunilu ilisimasaqarneq salliutillugit nalilersuinermi tunngavigineqartassapput.

NAMMINERSORTUNNGORSAANEQ

Inuiaqatigiit ingerlanneqarneranni innuttaasut toqqaannarnerusumik peqataallutillu akisussaaqataanissaat siunertaralugu suliffeqarfissuit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut ilaat namminersortunut ingerlatassanngortinneqarsinnaanerat Siumup peqataaffigisinnaavaa, taamaaliorneq inuiaqatigiit kiffartuunneqarnerannut aningaasaqarniarnerannullu isumannaatsumik ingerlatsiviusinnaagaangat. Kisianni Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaannik namminersortunngorsaaneq sukkavallaartumik ingerlanneqassanngilaq.

Suliffeqarfissuit ilaat nunarput tamakkerlugu sullissiviusut namminersortunngorsarniaannarlugit namminersortunngorsarneqassanngillat, tamatumani inuiaqatigiinni isumagineqartut suliarineqartullu tamatigut isumannaatsuunissaat siunertaajuartariaqarmat.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaannik namminersortunut tunisiniarnermi makkua mianerineqartarnissat qulakkeerneqartassaaq:

- Suliffeqarfissuup pisussaaffii eqqarsaatigalugit innuttaasunut kiffartuussinerup ajorseriannginnissaa.
- Namminersortunngorsaanermi sapinngisamik qulakkeerneqartassaaq innuttaasut piginneqataasarnissaat akisussaaqataasarnissaallu, niuernikkut periutsit nalinginnaasut aallaavigalugit.
- Namminersortunngorsaanermi innuttaasut aningaasarsiornikkut inuussutissarsiornikkullu isumalluutaasa akornusinnginnissaat qulakkeerneqartassaaq.
- Namminersortunngorsaanermut atatillugu qulakkeerneqartassapput nunaqavissut suliffissaqartinnissaat aammalu inuiaat kalaallit kulturiannik mianerinninnissaq.
- Namminersortunngorsaanermi nunatta aningaasarsiornikkut unammillersinnaassusia mianeralugu nunanik allanik niueqateqartoqartassaaq.

Siumup anguniarpaa Kalaallit Nunaat namminersorluni inuussutissarsiuteqarnissamut piumassusilinnut periarfissiisoq inuiaqatigiit ataatsimut siunertarisaat soqutigisaallu aallaavigalugit.

EQQARTUUSSIVEQARNEQ

Siumup pingaartilluinnarpaa siunissaq eqqarsaatigalugu eqqartuussiveqarnerup nunatsinniit oqartussaaffigineqalernissaa, tamannali aatsaat pisariaqarpoq suliffeqarfiit eqqartuussiveqarnermut attuumassuteqartut tamarmik isumannaatsumik naalagaaffimmiit piorsaaffigineqareernerisigut. Siumup pingaartippaa eqqartuussiveqarneq pinerluttaalisitsisarnermullu tunngasut nunatsinniit tiguneqassasut nunatta aningaasarsiornikkut nammineerluni ingerlasinnaalerpat.

Eqqartuussiveqarnermut ataatsimiititaliarsuup inassutai naapertorlugit Inatsisartut, Naalakkersuisut Folkitingimullu ilaasortat aqqutigalugit Siumut sulissaaq.

Tassunga tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Nunatsinni eqqartuussiveqarneq nunatsinni pissutsinut naleqqussarneqassaaq.
- Inatsisilerituutut ilinniarsimasunik eqqartuussisoqartarnissaq pisariaqarpoq.
- Illersuisut ilinniartinneqarlutillu pikkorissartinneqartassapput.
- Pinerluffigineqarsimasunut pinerlussimasunullu katsorsaasarnissaq pitsaanerusoq anguniarneqassaaq.

Pineqaatissiisarneq pinerluttunillu isumaginninneq

Pinerluttunik pineqaatissiisarnerup pinerluutaasunut naapertuunnerusumik pillaasarnissaq anguniarneqarpoq. Nalilersuutinut ilanngullugit eqqarsaatigineqarput piffinni pissutsit pinerluffigineqartullu atugarisaat.

Pinerlunnikkut eqqorneqartut isumagineqarnerisa sullinneqarnerisalu pitsaanerunissaat anguniarneqarpoq, tamatumani eqqarsaatigineqarput pinerluffigineqartut piaarnerpaamik ikiorneqartarnissaat saaffigisinnaasaasalu siammartertuarnissaat.

Nunatsinni inuit eqqartuussiveqarnikkut kiffartuunneqarnerat eqaatsumik ataqatigiissumillu suleqatigiiffiusumik piorsaqqittariaqarpoq.

Siuliani taaneqartut aallavigalugit pisariaqarpoq pinerlussimasut isumannaatsumik inissinneqartarnissaat, pinerluffigineqarsimasut pinerluttorlu tamaasa eqqarsaatigalugit.
Nunaqarfiit isertitsiveqalernissaat pisariaqavissoq anguniarlugu Naalagaaffik aningaasaliissuteqartariaqarpoq nunaqarfinni pissutsit naammaginanngeqisut aaqqiiviginiarlugit, tamatumanilu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqataanissaat pisariaqarluinnarpoq.

Politeeqarneq

Siumup anguniarpaa politeeqarnerup pinerluttunillu isumaginninnerup nunatsinniit tiguneqarnissaat.

Kalaallit politiinngorniartartut amerlisartariaqarput politiit suliffimminni pitsaanerusunik atugassaqartilernerisigut, politiitullu atorfiup soqutiginarsartuarneratigut.

Siumup sulissutigissavaa nunatsinni politiit suliaminnut akisussaaffimminnullu naleqqunnerusunik Danmarkimi suleqatimi akissaataasa assinginik akissaateqartinneqalissasut soraarnerusutisiaqalersinneqassasullu.

Politeeqarneq nunatsinniit tiguneqarpat avatangiisimik piniakkanillu nakkutilliineq ilanngullugu politiinit isumagineqalissaaq, politiillu piniarnermi avatangiisinillu nakkutilliisussanik ilinniartitsisalissapput.

Siumut isumaqarpoq, naak politiinngorniartarnerup aaqqissugaanera naalagaaffimmit oqartussaaffigineqaraluartoq, ilinniartitaanerup iluani oqaatitsinnik piginnaasaqarneq naleqarnerusutut isigalugu inissinneqassasoq, piukkunnarsinnaasut qallunaatut piginnaasakinnerinnaq aallaavigalugu mattunneqartariaqanngimmata.

Taamatuttaaq Siumut isumaqarpoq ernumanartutut isigineqartariaqartoq ukiuni kingullerni amerlasuuni malunnaatilimmik kalaallit ukiorparujussuarni politiitut misilittagallit allanik periarfissarsiortalermata, suliffeqarfiummi iluani kalaaliuneq qaffakkiartornissamut aporfiussanngimmat. Tamanna danskit naalagaaffiannut saaffiginnissutigineqassaaq.

NUNANUT ALLANUT TUNNGASUT

Siumup anguniarpaa sunulluunniit tunngasutigut nunanik allanik suleqateqarnissanut Nunatta nammineerluni isumaqatigiissuteqartalernissaa.

Nunarput ukiuni aggersuni annertuunik ilungersuutissaqarpoq. Nunarsuarmioqatigiit sukkaqisumik imminnut akuliukkiartuinnarnerisa tikikkiartuinnarpaatigut nunarsuarmilu aningaasaqarneq niuernikkut sukkasuumik allanngoriartorpoq.

Nunarput ilungersuutissanut tamakkununnga piareersartariaqarpoq taamaattumillu nunarsuarmioqatigiit aningaasaqarnikkut kattukkiartuinnarnerannut peqataalernissani eqaallisartariaqarlugu.

Nunarsuatsinni eqqissineq, atugarissaarneq pisuussuteqarnerlu aqqutissiuunneqartuarput nunarsuarmioqatigiit imminnut pisussaaffeqaqatigiillutik suleqatigiikkiartornerisigut.

Siumup naggueqatitta suleqatiginerat attatiinnarlugulu nukittorsarniarpaa ilaatigut ICC aaqqissugaalluartoq nunarsuatsinnilu nukittuumik inissisimasoq aqqutigalugu.

Siumup ICC-p anguniagai makkua pingaarnerit illersugarai:

- Nunani issittumiittuni Inuit suleqatigiinnerat nukittorsassallugu.
- Nunani issittumiittuni avatangiisit illersussallugit.
- Nunarsuarmioqatigiit katersuuffiini Inuit pisinnaatitaaffii soqutigisaallu saqqummiuttassallugit.
- Nunani issittumiittuni naalakkersuinikkut inuillu atugarisaasigut politikkimi tamakkiisumik peqataassalluni.

Siumup pingaartippaa nunat avannarliit suleqatiginerat ingerlateqqissallugu nutartissallugulu, ilaatigut Nordisk Råd aqqutigalugu.
Siumup kissaatigaa nunarput nunat avannarliit suleqatigiinneranni sunniuteqarnerulissasoq, avatangiisit illersugaanerat, pisuussutit uumassusillit nungusaataanngitsumik atugaanerat kiisalu avannaarsuata imartaani oqartussaaqataanerulernissaq eqqarsaatigalugit. Taamaattumik Siumup kissaatigaa nunatta Nordisk Rådimi sinniisuutitaqalernissaa.

Siumup Issittumi Siunnersuisoqatigiinni suleqatigiinneq pingaartippaa. Siumut isumaqarpoq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni suleqatigiinnermi, avatangiisit pillugit tunngaviusumik oqallisigisat saniatigut, nunani issitumiittuni najugallit ajornartorsiutit naapittagaat aamma oqaluuserinissaat.

Siumup misissoqquaa nunatta Europarådimi sinniisoqalersinnaanera. Siumut isumaqarpoq taamaaliornissaq pingaaruteqartoq, tassami Europarådimi nunani ataasiakkaani Europalu ataatsimut isigalugu inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut suliarineqartarmata.

Siumup IWC-mi NAMMCO-milu suleqatigiinnerit pingaartippai. Siumut pingaartippaa malunnarsisissallugu uagut kalaallit naggueqatittalu pingaaruteqartumik inissisimanerput.
Nunani issittuniittuusugut immikkut ilisarnaatitta ilagaat uumasut nunamiittut imaaniittullu pinngitsoorumannginneri, tassami inuussutigigatsigit. Taamaattumik pingaaruteqarluinnarpoq pisuussutitta inuunitsinni tunngavigisatta siunissami aamma tamanut iluaqutaasumik nungusaataanngitsumik aqunneqarnissaat. Taamaattumik pisariaqarpoq nunarsuarmioqatitsinnut oqariartuutigiuassallugu pisuussutitta inuppassuarnut anersaakkut, inooriaatsikkut, kulturikkut, misilittakkatigut, ilisimasatigut aningaasaqarnikkullu tunngaviunerat.

Siumup kissaatigaa nunatta nunanut allanut niuernermi politikkikkut soqutigisai periarfissaalu nukittorsarneqassasut nunanut ataasiakkaanut nunanullu arlalikkaanut suliniuteqarneq aaqqissuulluagaq aqqutigalugu.

Siumup kissaatigaa nunatta nunarsuaq tamakkerlugu niuerneq pillugu suleqatigiiffissuarmi WTO-mi peqataalluarnissaa. Aamma Siumup kissaatigaa nunatta nunanut allanut niuernikkut soqutigisai isumagineqassasut WTO-mi nunanut assigiinngitsut pisussaaffiliisumik, iluaqutissallu erseqqarissut pissarsiariumallugit WTO-mi suleqatigeeriaatsinut ilanngunnikkut tamanna pissaaq.

Siumup kissaatigaa sulissutigalugulu WTO-p ataani nunat issittumiittut niuernikkut suleqatigiiffeqalernissaat, taamaalilluni nunarput aamma Canadami Alaskamilu inuiaqativut imarmiunik tunisassianik USA-mut tunisinissamut ammaassiffigineqarsinnaaqqullugit.

Siumup kissaatigaa nunatta EU-mik suleqateqarnerata annertusarneqarnissaa, nunatta EU-mut ilaasortanngornissaa siunertarinngikkaluarlugu. Siumup kissaatigaattaaq EU-p nunattalu naligiissumik suleqatigiilernissaat. Pissarsiffiunerusumik peqatigiilluarnerusumillu suleqatigiinnissaq siunertaralugu Naalakkersuisut EU-mik oqaloqateqarnerisigut EU-mut nutaamik isumaqatigiissuteqarnissaq Siumup inassutigaa naammasseqqullugu.

Siumup pingaartippaa Naalagaaffiit Peqatigiinni (FN) nunap inuii pillugit Aalajangersimasumik Oqallittarfimmi (Permanent Forum) suleqataaneq. Taanna oqallittarfik Aningaasaqarniarneq Inuttullu atugarisat pillugit Siunnersuisoqatigiinnut (ECOSOC) siunnersuisartutut inissisimavoq. Tassani pisinnaatitaaffiuvoq siunnersuisoqatigiit pisinnaatitaaffiisa iluanni oqallisigissallugit nunap inuiinut tunngasut, tassa aningaasaqarnermut inuiaqatigiillu ineriartornerannut tunngasut, kulturimut tunngasut, avatangiisinut tunngasut, ilinniartitaanermut tunngasut, peqqinnissamut tunngasut aamma inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut. Siumup kissaatigaa nunatta tassani oqallittarfimmi suleqataalluarnissaa, Naalagaaffiit Peqatigiinni ilaasortaasut akornanni ataqatigiissaarisuusartussatut.

Siumup kissaatigaa Nunarput Avannaarsuani pingaaruteqartumik inissisimalluarnini patsisigalugu nunarsuarmioqatigiit ineriartoqatigiinneranni sunniuteqarnerulissasoq. Taamaattumik Siumup kissaatigaa Nunarput nammineq FN-imi sinniisoqalissasoq.

Siumup tapersersorpaa NATO-mut ilaasortaaneq eqqissinissaq pillugu suleqatigiinneq. Nunatta NATO-mi ilaasortaanermigut peqataaffigissavaa Amerikap avannaata Europallu akornanni attaveqaqatigiinnermut ikaartarfiusinnaaneq. Ilanngullugulu Siumup kissaatigaa Danmarkip NATO-mi ataatsimiittarnerani Nunarput peqataasassasoq Nunarput nammineerluni NATO–mut isumaqatigin-ninniartalissasoq.

Siumut isumaqarpoq Kalaallit Nunaata nunanit allanit tutsuiginartutut, isumannaatsutut suleqatigineqarluarsinnaasutullu isigineqarnera nukittorsartariaqartoq ineriartortinneqartariaqartorlu.

Nunanut allanut oqartussaaffik nunatsinniit aatsaat tamakkiisumik tiguneqarsinnaavoq nunarput naalagaaffinngorpat. Aamma tamanna tunngavigalugu Siumup nunatta naalagaaffinngornissaa pingaartillugu anguniarpaa.

Nunatta namminersulivinnissaata tungaanut Danmarkimi Naalakkersuisut suleqatigalugit oqartussaaqataanerup annertusiartuaartinneqarnissaa sulissutigineqartuassaaq. Nunatta Namminersorluni Oqartussaanera tunngavigalugu nunatsinni oqartussaasut nunatta namminerisaminik tunngaviusumik inatsiseqalernissaa ukiuni tulliuttuni suliarissavaat. Nunatta tunngaviusumik inatsisitaassaani ilanngullugu aalajangersarneqassaaq nunatta nunanut allanut tunngasutigut illersornissamullu tunngasutigut aqunneqarnerata Naalakkersuisunit akisussaaffigineqalernissaa.
Siumup anguniarpaa nunatta nunani sanilerisatsinni niuernikkullu annertuumik suleqatigisaani immikkut aallartitaqarfeqalernissaa. Tamanna isumaqarpoq siunissami minnerpaamik nunani makkunani nunarput aallartitaqarfeqassasoq: Canada, Norge, Kina, Rusland, Frankrig, Sverige, Finland, Tuluit Nunaat aamma Japan.

ILLERSORNISSAQ – ANNAASSINIARTARNEQ

Siumup anguniarpaa Nunatsinni nammineerluta illersornissaq pillugu periusissiaqalernissarput aammalu issittumut atuuttussamik periusissiortoqarnissaa.

Siumup ilisimaaraa nunatta nunarsuarmi inissisimanera naapertorlugu illersornissakkut pingaaruteqarluinnarnera.

Siumup anguniarpaa illersornissakkut sakkuttooqarnikkullu nunatta nammineq akissussaaffeqalernissaa, Danmarkip naalagaaffia paaseqatigalugu.

USA-mut 2004-mi illersornissaq pillugu isumaqatigiissutip naalagaaffinngornissatsinnut sulissutiginninnitsinnut naapertuuttumik ineriartortittuarnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Nunatta killeqarfiata iluani nakkuttilliisoqarnikkut ingerlatsinermi tamakkiisumik oqartussaalernissarput tikitserlugu Siumumi sulissaagut. Killeqarfinnik nakkutilliinermi Ilinniartitaanerit aqqutsigalugit Kalaallit Namminneq ingerlatsisalernissaat Siumup anguniarpaa.

Siumup anguniarpaa Kalaallit Nunatsinni GREEN-SAR pilersinneqassasoq. GREEN-SAR tassaassaaq Kalaallit Nunaanni Annaasiniarnermi suleqatigiiffik. GREEN-SAR pilersinneqassaaq Danskit aammalu Island-imi ICE-SAR suleqatigalugit.

Kangerlussuup illersornissakkut ilinniarfittut, Politiinut ilinniarfittut, annaassiniartarnernut ilinniarfittut, Qatserisartunut ilinniarfittut atuutsilernissaa Siumup sulissutigissavaa. Aamma Nunarsuarmi issittumi inuuniarsinnaanermut ilinniarfittut ingerlatsiviulernissaa sulissutigineqassaaq.

Siumup kissaatigaa nunarput nunani issittumiittuni pingaaruteqartumik inissisimanini tunngavigalugu nunarsuarmioqatigiit ineriartoqatigiinneranni sunniuteqarnerulernissaa, taamaattumik Siumup kissaatigaa nunarput nammineq Naalagaaffinni Peqatigiinni sinniisoqalernissaa.

Siumup tapersersorpaa NATO-mut ilaasortaaneq, eqqissinissaq pillugu suleqatigiiffiummat. Nunarput NATO-mi ilaasortaanermigut Amerikap avannaata Europallu akornanni attaveqaqatigiinnermut aqqutaasarsinnaavoq. Ilanngullugulu Siumup kissaatigaa NATO-mi ataatsimiittarnerni nunatsinni Naalakkersuisut peqataatinneqartarnissaat. Aammalu Siumup anguniarpaa Nunatta nammineerluni NATO-mut isumaqatigiissuteqartalernissaa.

Siumup kissaatigaa Naalagaaffinni Peqatigiinni NATO-milu aalajangiisinnaassuseqartunik suleqatigiiffinnik pilersitsisoqassasoq, nunarsuarmi inatsisitigut eqqortumik ingerlatsisoqarnissaanik illersuisussanik, nunarsuarmilu naligiinnginnerup akiornissaanik suliaqartussanik.

Siumup kissaatigaa nunarput NORDEFCO-mi suleqataalernissaa. Saniatigut aamma Islandimisulli norskit nunatsinni silaannakkut nakkutilleeqataasalernissaannut periarfissaqarnersoq paasiniagassanngortikkusupparput, taamaasilluta aamma suliaq ullutsinni Danmarkimiit isumagineqartoq amerlanerusuniit kivinneqarsinnaalerniassammat. Nunatta illersornissamut tunngasutigut atorneqarnerata nunatsinniit oqartussaaffigineqalernissaa nammineerneruleriartornerput ilutigalugu alliartuaartinneqassaaq. Nunatta naalagaaffittut Nato-mut ilaasortaanissaa Siumup aalajangiusimavaa. Amerikkarmiut nunatsinni sakkutooqarfeqarnerat pillugu nunatta toqqaannartumik USA-mut isumaqatigiissuteqartalernissaa Siumup anguniarpaa. Ukiuni kingullerni Pituffimmi kiffartuussinermut isumaqatigiissummut tunngassuteqartut, kingullertigullu aamma Pituffimmi sakkutooqarfiup pilersorneqarneranut tunngassuteqartut eqqarsaatigalugit, Siumut nunatta suliassaqarfinni pineqartuni pissarseqataanerusalernissaata qulakkeerneqarnissaanut Naalakkersuisut USA-mut nutaamik paaseqatigiiffiusumik isumaqatigiissuteqarnissaat kissaatigaa.

Nunatta innuttaminit illersorneqartalersinnaanissaa aqqutissiuunneqarluarnerusariaqarpoq, nammineq erfalasutta ataani. Kalaallit inuusuttut inersimasullu nunatta illersornissaanik suliaqarusuttut sapinngitsullu atorluarneqarnerusariaqarput, aalisarnermik nakkutilliinermi Sirius Patruljellu suliaata assinganik suliaqalersillugit.

Taamaammat nakkutilliisussatut ilinniartitaasarnerit aaqqissuulluagaasut pilersinnissaat Siumup sulissutiginiarpaa.

Siumup anguniarniarpaa nunatta aalisarnikkut killeqarfiinik nakkutilliinermi tamatigut umiarsuit minnerpaamik marluk ataatsikkut nakkutilliisinneqartalernissaat, tassa nunatta kangiani aammalu nunatta kitaani. Tamatumalu piumasaqaatip Danmarkip naalakkersuisuinut piaartumik isumaqatigiissutigineqarnissaa kaammattuutigalugu.

Siumup anguniarpaa cyberikkut isumannaallisaaneq nunatsinni pimoorullugu ukkatarineqassasoq, cyberikkullu isumannaallisaaneq qinersisoqartillugu, pisortaqarfinni suliffeqarfinnilu annertusarneqassasoq, sapinngisamillu nunatsinni innuttaasut piukkunnaatillit cyberikkut isumannaallisaaqataanissamut piginnaaninngorsarneqarnissaannut aqqutissiueqataassalluni.

UPALUNGAARSIMANEQ – QATSERISARTOQARNEQ

Nunatsinni ajunaarnersuarnut upalungaarsimajuarnissarput pisariaqarluinnarpoq, upalugaarsimanermut ataatsimiititaliarsuup ingerlalluarnissaa pisariaqarpoq aammalu suleqatigiinnermi tassani inuiaqatigiinni pisariaqartut tamarmik peqataatinneqassapput. Timmersartut umiarsuit ajornaarnerini, nunamik ikuallattoornermi, illorsuit ikuallarujussuarnerini allatigullu ajunaarnersuarnut periusissat peqqissaartumik suliarineqarsimassassapput. Inuttaasullu peqataatinnissaannut periusissiat innuttaasunut ingerlaavartumik paasissutissiissutigineqartassapput.

Nunatsinni upalugaarsimanikkut periusissiap naleqqussarlugu nutartertuarnissaa Siumup sulissutigiuassavaa. Nunatsinni inuutaasut tamarmik sumiluunniit najugaqarunik toqqissisimallutik inuunerminnik ingerlatsinissaat qularnaarneqarsimajuartariaqarpoq.

Nunatsinni upalugaarsimanermut aqutsisoqarfik nutaamik aaqqissuteqqinneqassaaq susassaqarfiit tamaasa peqataatillugit.

Upalugaarsimanermi akisussaaffilersuinerit pisussaaffilersuinerillu tamarmik ajunngitsumik paasiuminartumillu aalajangersarneqartassapput.

Upalungaarsimanermi suliaqartut toqqissisimanartumik, akissaatitigullu naleqquttumik suliffeqartutut inissisimasoqalernissaa anguniarneqassaaq.

Nunami imaanilu mingutsitsinermi sillimaniarnermut pikkorissartuarnissaat, atortorissaarutitigullu malinnaajuarnissaat.

Takornariaqarnerup annertusiartornera malillugu umiarsuit takornariartaatit upalungaarsimanikut annaassiniarsinnaanikkullu pitsaasumik sullinneqartuarnissaat ineriartortinneqassaaq.

Innuttaasut qaammarsaaffigineqartuarnissaat imaani nunamilu ajutoornaveersaartitsinermut tunngatillugu ingerlaavartunngortinneqassaaq.

Qatserisartoqarneq

Nunarput tamakkerlugu innuttaasut tamarmik Nunaqarfimminni Illoqarfimminnilu toqqissisimallutik ulluinnarni inuunerminnik ingerlatsinissaat qulakkeersimaniarlugu Nunatsinni qatserisartoqarnerup inatsisitigut ersarissumik tunngaveqartumik aammalu qatserisartutut inissisimanerup apersuuserneqarsinnaajunnaarlugu aaqqiiviginissaa Siumup sulissutigeqqinniarpaa, taamaattumik:

Nunatsinni qatserisartunut ilinniarfik aammalu annaassiniartarnermut ilinniarfik ataatsimoortillugit ingerlanneqarsinnaasunngorlugit Kangerlussuarmi pilersinneqassapput. Taamatullu aamma upalugaarsimanermi suliassaqarfiit isumagisassallu ilanngullugit ilinniartitsissutigineqartassapput.

Sinerissami qatserutitigut atortorissaarutit ullutsinnut naleqquttut Nunaqarfinni Illoqarfinnilu tamani pigineqarnissaat.

Meeqqat atuarfiini ilinniarfinnilu tamani ikiueqqaarnermut, annikitsunillu qatserinermut tunngasunik paasisitsiniaanerit ilinniartitsisarnerillu ingerlanneqartassapput.